

P

řízemní místnosti Radinovského zámku mají starou, velikou síň s podivným klenutím. Z té síně vede chodba do druhé, příčné chodby, na níž jsou byt páně správce a kanceláře. Hned vedle nich na pravo několik schodův a pod těmi za prostorem tří, čtyř kroků černají se nevysoké dveře se starodávným, velikým zámkem.

Slečna Zdeňka, švarná švagrová páně správce, jenom jednou si jich povšimla, a to když poprvé přibyla na Radinov. Tenkrát sotva že se s příbuznými uvítala, jala se naléhati na švagra, aby ji provedl zámkem, že se na něj velice a dlouho těšila. Plna dychtivosti, očekávání a napětí vešla se svým ciceronem do staré věže i do horních ponebí zámeckých. Těšila se na starobylé vzácnosti a prahla po romantických vzpomínkách z rytířských století.

Než pan švagr mnoho nevěděl, nestaral se nikdy o takové „hlouposti“, a co věděl, to zase slečinku málo zajímalo. Nad to ještě broukal na staré, temné schody ve věži, jak to ti předkové stavěli; nahoře na ochozu vadil mu zase vítr a průvan, pak se jí smál, když se zastavila u každého tmavého výklenku, když v černé komoře viděla děsné vězení, v němž někdy tolik ubohých obětí panské sveřeposti život svůj provzdychalo.

Tak to začalo ve věži. Hůře ještě bylo v hořejším

ponebí, když procházeli komnatami, v nichž bylo něco starožitného nábytku a několik starých obrazů. Proto zklamána a také trochu na škádlivého švagra pohněvána sestoupila zase do přízemí. Od předposledního pokoje neptala se už na nic, ale tu na přízemní chodbě, jak jí padly do oka pod schody černé ty zaprášené dveře s ohromným zámkem, tu nechala vzdoru.

„A ty smutné dveře tu – kam ty vedou?“ tázala se ukazujíc na ně a upírajíc na správce oči, jež velice se namáhaly, aby mračným pohledem pověděly, že se ještě nevzdává.

„Ah, romantika vyhrála nad hněvem,“ a správce se zasmál. „Ale ať se vzdá veškeré naděje. Ani tu není pro ni místečka. Všude prach všednosti a prosa, učiněná prosa nebožtíků pánů Franců. Sic něco staršího tu také, nějaké urbáře, ale jinak žádná romantika. V těch zaprášených, do regálů nacpaných lejtrech je samá –“

„Samá učiněná prosa, jako ty, rozmilý švaříčku. Pěkně děkuju,“ a poklonivši se mu ironicky vyběhla síní na taras.

Černé, „smutné“ ty dveře, zavírající podle udání švagra tolik zaprášené prosy, přestaly romantickou hlavičku vábit. Už si jich ani nevšimla.

Až teď zase obracela k nim své tmavé oči. Otevřely se pojednou a pak už se otevíraly pravidelně každého rána, zavíraly se v poledne, aby zase odpoledne se otevřely, a samým večerem aby klíč zarachotil v ohromném, starém zámku. To již trvalo kolikátý

den. Co tam ten mladý pán má? Co ho tam tak poutá a vábí? Sotva že chvílku na tarasu postojí, starým parkem nebo oborou projde, sotva v starém pavilonu chvíli posedí, již zase zmizí v těch černých dveřích a zapadne do té spousty lejster, jež si dal z regálu vybrat a jež v kupách na zemi leží, jak poznala mrknuvši do klenuté, vybílené jizby polootevřenými, černými dveřmi.

Když onehdy švagra došel list, že přijede návštěva, když uslyšela, že to mladý učenec, záradovala se bezděky tak, že až švagrův adjunkt, bylo to právě při obědě, na ni upřel oči plné úžasu. Na ten pohled slečna Zdeňka se zarděla, ale hned nepřímou svou radost vysvětlila:

„Uvidíš, uvidíš, švaříčku, že mám pravdu. Ten pán nám poví víc o zámku než ty onehdy mně a nevysměje se mi pro tu romantiku, víš.“

Páně adjunktovo líce, přes něž přelétl prve stín, se vyjasnilo a pohled nabyl zase svého klidného výrazu, a zářil zase tichým obdivem jako vždy, kdykoliv utkvěl na „slečně Romantice“, jak správce žertovně říkal své mladé, sličné švagrové.

„Uvidíš, uvidíš!“ opakoval teď po ní správce, odpovídaje jí tak klidně a tak jistě, že se až trochu pomátla.

„Což ho znáš?“ ptala se.

„Jak bych ho neznal. Studovali jsme spolu na gymnasiu. Dvě léta jsme spolu bydlili. Tykáme si.“

Přes to všechno Zdeňka si představovala svým způsobem nedalekou návštěvu, od níž doufala, že změní

poněkud jednotvárný zdejší život. Když byla o samotě, vzpomněla si často na ohlášeného hostě, zvláště když stála na zámeckém tarasu a hleděla přes oboru pod zámkem dále přes mnohé lesy černající se daleko až na obzorné chlupy. Představovala si mladého učenice, jak jede lesní silnicí, jak se rozhlíží zamyšleně kolem jejich krajinou fysiognomie vážné a ostře výrazné, viděla ho v černých šatech, muže bledé tváře, hustých, havraních vlasů —

Teď ho vídala kolikráte denně, usmívavého, veselého, jasné, kvetoucí tváře, ve tmavém, trochu pedantickém kabátě, ve světlých nohavicích. Světlé vlasy měl vždycky pečlivě učesány, jakož i mladé ještě heboukové vousy. Věděla, že přijel navštívit dobrého přítele, ale hlavně, aby prohlédl zámecký archiv. Než přijel, vídala ho v duchu, an vážně vystupuje v černém svém oděvu za ony černé „smutné“ dveře, jak tam usedá jako Faust.

A hle, on tam chodí klidně, s výrazem tiché spokojenosti ve tváři jako pilný, oddaný pracovník, ráno brzo po snídání, někdy si tam i spokojeně zapíská a přichází až k obědu. A dále — Slečna Zdeňka se těšila na to, jak z těch lejster, jimž švagr beztoho nerozumí, jak ten mladý učenec vyváží zajímavé události, jak jí bude vypravovati neznámé dosud věci, vážné, napínavé.

A teď pokaždé, kdykoliv se ho ptala, uhodil-li na něco zajímavého, odpovídal, vždycky vlídně se usmívaje, svým ochotným způsobem :

„Dosud nic, slečno, a nevím, najdu-li co pro vás, co by vás zajímalo. Jsou tam věci velmi zajímavé, ale jen pro historika. Ale jakmile něco bude —“

Ale ono nebylo, ač již pan Švehla kolikátý den se přehrabával ve starých těch spisech. Zdálo se, že správce bude mít pravdu. Až tu jednou, když právě šla na taras, vyběhl, ne, vyskočil, vyletěl švagr z archivu přes tři schody vzhůru a volal:

„Slečno Romantiko! Slečno Romantiko! Už to máme! Hrozně krásnou historii a památku!“

Volal to jako Kolumbovi plavci: „Země! Země!“

„Slečna Romantika“ radostným překvapením vykřikla a chvátala tam, kam jí švagr kynul, do archivu. Tam stál mezi svazky, balíčky a závitky starých listin a mezi starými knihami „pan archivář“, jak Švehlovi na zámku říkali. Ve tváři se mu nezračilo ono veselí, jakéž hrálo pod zlatými brejlemi ve správcových očích. V ruce držel dosti hrubou knihu ve tmavých, oranžových deskách s tmavomodrou ořízkou. Žluté spony byly otevřeny.

„V té jsme něco našli,“ volal vesele správce, ukazuje na dotčenou knihu. „To ti je romantika!“

Švehla pohlédl na přítele vážně a na slečnu skoro rozpačitě.

„Slečno,“ začal, „to já —“

„To já —“ vyrušil ho správce. „To já jsem — jen mi ji dej, prosím. A ty, milá Zdeňko, poslouchej ty dojmavé věci ze starodávných časů. Tak ukaž, příteli — tady — hle.“

Rozevřev knihu nazdařbůh, jal se vážně a důstojně čísti, jakoby četl nějaký ortel smrti:

„Jak se mají španihelsky višně zadělávati, co je Andla letos zadělávala léta 1663.“

Mrknuv přes zlaté brejle na překvapenou, ztrnulou švagrovou, četl týmže způsobem dále:

„Piškotův zadělání od paní z Bubna.“

A obrátil list zpět, dále mluvil s pathosem:

„Lektvář,*) jak ho děla kněžna Karlova z Lichtenštejna.“

V tom jej zarazil hlas Zdeňčin. Dívčino líce se rdělo; tmavých očí první, nejprudší blesk stihl správce, druhý pana archiváře, který tuše bouřku již opustil hradbu starých listin a knih, aby zažehnal nevyhnutelný výbuch.

„To se vám povedlo! Výborně, výborně!“ zvolala rozhněvaná slečna a patrně tím mínila oba muže, poněvadž svatu svému tykala. „Ale nechť,“ a hlas ještě se jí třásl, „však najdeme se zas a pak já se odměním.“

„Ale slečno,“ chlácholil Švehla. „Prosím, abyste uvěřila. Já jsem —“

„Já jsem se přesvědčila. Nemyslila jsem, ale nechť, však — Poroučím se.“

Mihla se ve dveřích jako motýl. Švehla za ní až sem chvatně pokročil, aby se omluvil, aby ji ujistil. Však marně. Zahledl jen ještě, jak se kmitla přes schody nahoru a byla ta tam.

Vrátiv se, vytýkal příteli ten žert. Než toho dívčin

*) Lektvář = zhuštěná šťáva.

hněv patrně tuze nekormoutil. Těšilť vesele svého přítele, že slečna „Romantika“ jistě a záhy se udobří. Pak vzav starou tu knihu, na kterou dnes přítel náhodou přišel a na kterou si kolemjdoucího správce pozval, bral se s ní do svého bytu.

„Ta bude Slávinku,“ mínil tím svou ženu, „více zajímat než nejromantičtější historie.“

To bylo záhy odpoledne.

Když pak slunce se nachylovalo k západu, adjunkt Semenec vracel se na zámek z nedalekého dvora. Nadešel si oborou a pak starým parkem k oboře přiléhajícím. Dostav se do lipové aleje, oddělující napříč park od květinové a zelenářské zahrady, zrovna pod zámeckým tarasem se rozkládající, náhle se zastavil a pln úžasu pohlédl na taras k starému, kamennému zábradlí, u něhož *oni* stáli vedle pískovcové, lišejníkem trochu zažloutlé vásy barokního tvaru.

Ano jsou to oni!

Tolik ze dvora pospíchal, aby mohl pozdraviti slečnu Zdeňku. Vědělť, že tou dobou sedává v zahradní besídce. Těšil se, že když ji pozdraví, že sama ho zastaví, že s ní pak pohovoří a že snad mu přijde ta šťastná chvílka odhodlanosti.

A ona tam s tím archivářem! Živě jí něco vykládá. Jak na něm tkví její zrak! Usmívá se, a teď – ruku mu podává. Vida toho učence! Už nedodrží hodiny, už nesedí v archivu do samého šera.

A ona, ona! Jemu, adjunktovi, už opravdu se zdálo, že ho ráda vidí, že s ním ráda mluví. A nyní! Kdy-

by jí teď opravdu chtěl říci, k čemu již dávno se strojí, zápase vždy se svou neodhodlaností, jak by mohl nyní.

Zmizela. Odkvapila do zámku. To je dost, že se s ním nedala na procházku, kam nyní míří. Jak je patrně spokojen, vesel, jak si pošvihuje hůlkou – Semenec zašel dále do staré, šeré aleje, aby nepotkal „pana archiváře“.

V tu chvíli slečna Zdeňka, zase již veselá, vykládala živě své sestře, že s archivářem se smířila, že se jí řádně omluvil, že ji odprosil.

„Ale to všechno Antonín!“ dodávala rozhorleně, mluvic tím správce. „Archivář ho zavolal, aby mu oznámil, že již našel něco pro mne, a zároveň mu ukázal tu kuchařskou knihu. A tu Antonín mne pak zavolal a ukázal jen tuhle starou kuchařku.“

Upřela zraky na oranžovou knihu s modrou ořízkou, ležící vedle stolku.

„A tak ti již archivář vypravoval?“ ptala se správcová.

„Ještě ne, je prý to vypravování dosti dlouhé. Chce dnes na večer.“

„O čem to bude?“

„Dost jsem na něm žadonila, aby alespoň pověděl, o čem. Ale nepověděl, že by si prý všechno již napřed pokazil, a že neví, zachová-li se mně. Ale tolik jsem zvěděla, že se to stalo tu, na našem zámku, před dávnými časy, nahoře. Ale počkej!“ Zdeňka pojednou zajásala. „Co mi napadá! Mám plán, mám plán!“ A zatleskavši rukama, zpěvavě volala: „To bude! To bude!“

II.

Adjunkt Semenec byl nějak zasmušilý a kdykoliv při obědě druhého dne upřel pohled na Zdeňku, zračil se v něm nejenom tichý obdiv, ale také tichá výčitka. Než slečna nedbala; buď že jí nerozuměla, nebo že si jí nevšimla snad pro veselost, která ji všecku ovládla. Zvláště před švagrem dávala jí okázale na jevo, aby ho snad poškádlila, když dosud o smír se nepřihlásil, jako „pan archivář“.

Něco ji patrně velice těšilo, neboť už od rána, sestře dnes nápadně horlivě pomáhajíc, přes tu chvíli si zazpívala, nebo alespoň zatřítkovala.

Adjunkt Semenec dnes při obědě pořád si myslil: „Ta je nějak šťastna. To od včerejška. To ji snad blaží.“

Zrak jeho bezděky obrátil se na Švehlu se Zdeňkou živě se bavícího, a elegická výčitka se změnila v mračno žárlivosti. Když vstali od stolu, přibočila se Zdeňka pojednou k mladému učenci, jak stanul ve výklenku okna a chvatně mu pošeptala:

„Budete dnes jistě vypravovat? Slovo s to?“

„Slovo s to. Budu, slečno.“

Když později správce s přítelem u černých dveří zámeckého archivu se rozcházel, pravil:

„Ženské něco mají. Něco kují.“

„Protože švagrová je tak veselá?“

„Také. Ale mám i ženu v podezření, že něco tají. Vidím jí to na očích. Máš-li opravdu nějaké vypravování?“

„Jádro k němu jsem našel včera v archivu. Opravdu. Chtěl jsem už včera vypravovat, abych si Zdeňku usmířil, ale žádala mne, abych toho nechal až na dnešek.“

„To je podezřelé. Třesu se před tou mstou,“ dodal vesele a odešel do kanceláře.

Venku bylo dusné parno. Na modrojasném nebi ani mráček. Ve staré lipové aleji a v parku za ní se ani lísteček nepohnul. Venku i v zámku hluboký, líný klid červencového odpůldne.

Pan správce si zasedl na pohovku, aby si odpočinul, a za okamžik už přicházela na něho sladká dřímota. Sňal zlaté brejle, a oči počaly se mu zavírat. Zdálo se mu, jakoby venku na chodbě se ozval hluk, četné kroky, cupání, volání, ale to vše sláblo, sláblo. Ještě jednou v to zazvonil veselý smích ženského, svěžího hlasu.

„To ta sojka,“ pomyslíl správce a již nic neslyšel.

Ve klenutém archivu, tlustých, obrovských zdí, kde vanul příjemný chládek, seděl ve výklenku hlubokého okna Švehla a kouře doutník přehlížel nějakou starou listinu vybledlého písma. Mladého učence dřímota nesváděla. Proto jasněji a déle slyšel onen hluk na chodbě, četné kroky, cupání, volání i onen zvonivý Zdeňčin smích. Než listina ho příliš zajímala, aby si všiml takových věcí.

Četl a četl pilně, zapisoval, poznamenával, jako obyčejně, až pojednou ustal. V archivu náhle se mu setmělo. Plné světlo zářícího dne zapudil stín, jenž se všude uložil.

Švehla pro pilnou práci svou teprve nyní si všiml, že nad parkem vyvstal černý, obrovský mrak, že roste víc a více. Dusným tichem ozvalo se hlasné zašumění starých lip.

Zavřev okno, nechal práce a vyšel ven na taras, aby pozoroval blížící se bouři. Rád se díval na mohutné a velkolepé její výjevy. Rozložitě koruny starých lip v aleji hlasno hučely a za nimi v parku zmítala se směs vrcholků, z nichž nejvíce trčely kštice obrovských dubův. „Pan archivář“ zahleděl se tak v mračné šero, v němž vzdálenější lesy a chlupy na obzoru se tratily, že ani nezaslechl drobných krůčků za sebou.

„Přemýšlíte o dnešní historii, pane Švehlo?“ ozvalo se za ním.

Jak se kvapně obrátil, setkal se s jasným pohledem tmavých očí, jež se vlídně na něj smály. Slečna Zdeňka v lehounkých světlých šatech stála před ním.

„Nepřemýšlím o historii, slečno, ale napadlo mi, jak mi nebe přeje.“

„A jak?“

„Že mně tu bouřku sesílá. Bude mé vypravování provázet a snad pomůže mně k úspěchu.“

„Aj, tedy nějaká strašidelná historie?“

Švehla se usmál.

„Mohla by býti také loupežnická.“

„Ah, vy! Vy se neprozradíte! Ještě dobře, že není do večere daleko. A po večeri – Ó, jak se těším!“ dodala dívka živě. „Ale, pane Švehlo, nebudete nic namítat, že jsem vám rozmnožila posluchačstvo?“

„Čekáte, tuším, příliš mnoho, slečno. Mé vyprávění je prosté. Pan adjunkt poshová, budete-li vy —“

Lehýnký nach přelétl dívčino líce. Hnula sebou živě.

„Pane archiváři, myslila jsem, že si všímáte jen starých listin. Ale myslím, že jenom ty čtete správně. Já jsem si pozvala kmotříčka a teď si pro něj jdu, aby se dlouho nezdržel, nebo mně sestra připomenula, že budeme dříve večeřet. Také je dešť na spadnutí.“

„A pan adjunkt?“

„Ten je stálým hostem,“ odvětila Zdeňka čtveračivě a kvapila pro pana důchodního, jenž bydlil ve vrchnostenském domě, stojícím opodál za stromy.

Švehla odešel do zadního pokoje, vzal na sebe černý kabát a upraviv se, odebral se do bytu přítele. V tom už také přišla slečna Zdeňka s důchodním, starým páncem, šedých licousů, knírů i vlasů. Pod hustým, šedým obočím leskly se mu brejle skel kulatých, rázu starosvětského.

Správce byl překvapen jeho příchodem. V tom také vstoupil adjunkt Semenec. Nežli udivený správce se dorozuměl, ženuška jeho v roztomilém čepečku a v bělostné zástěrce oznamovala, že je prostřeno.

„Ale kde?! Kde?!“ tázal se překvapený manžel.

Paní správcová místo odpovědi zavěsila se důchodnímu v rámě, sestra její „panu archiváři“, zvouc čiperným úklonem švagra a Semence, aby je následovali.

„Spiknutí! Spiknutí!“ správce volal vesele a zároveň překvapen.

„Co je to, slečno? Kam nás vedete?“ tázal se Švehla, když opustivše byt správcův, brali se chodbou a pak po starých, dubových schodech nahoru do prvního ponebí.

„Starám se o vás jako nebe. Snad to vypravování vašemu také prospěje. Já ho alespoň takhle lépe užiju.“

Na schodech i na hořejší chodbě uložil se stín od zataženého nebe. V místech těchto po celý rok skoro zavřených a opuštěných pojednou oživilo. Na chodbě, uvyklé již hlubokému, hluchému tichu, rozléhaly se hlasy a kroky. Po bílých stěnách, na nichž viselo několik zčernalých obrazů spodobujících sotva znatelné květiny a výjevy lovecké, míhaly se stíny neobvyklých hostí. Vysoké dveře se otevřely a malý průvod vstoupil do prázdného sálu, na jehož stěnách viselo několik starých podobizen na plátně malovaných. Paní správcová vedouc zvolna průvod, nikde se nezastavila a tak míjeli podobizny obestřené v tu chvíli půvabným temnosvitem. Minuli dva vážné pány v napudrovaných vlásenkách a rozmilou dámu čtveračivých, veselých očí, rovněž oděnou v malebném oděvu dokonávajícího rokoka. Přešli nějakého mladého důstojníka kadeřavých, černých vlasů v uniformě císařských hulánů z dob válek Napoleonských i starou paní z těchž časů vedle něho, a posléze mladičkou dámu v antikisujícím účesu, v bělostných šatech hluboko vystřižených, pod samými řadry přepásaných, půvabné kvítka z dob empiru.

Parquetová podlaha bez koberců vrzala pod kročeji nenadálých hostí, kteří vesele se brali sálem a sotva si povšimli dam a pánů z minulých dob. Jen Zdeňka obrátivši se k Švehlovi ukázala na mladého důstojníka a rozkošnou jeho sousedku a pravila :

„To jsou moji miláčkové. O těch kdybyste tak něco vypravoval.“

„Škoda, dosud jsem o nich nic nenašel v archivu.“

Slova jeho přehlušil správce, jenž vůbec nejhlasněji mluvil, čině rozmanité poznámky o té kotillonové procházce, jak záhadnou tu cestu nazval.

„Snad budeme na věži večeřeti, slečno Romantiko!“

„Ne, mužičku, zde!“ odvětila za sestru správcová, otevírajíc dveře do vedlejší komnaty.

Důchodní vykřikl překvapením a v tom také „pan archivář“ a za nimi hned správce, jenž vytrhnuv se z řady s nimi současně vkročil do komnaty. Jen adjunkt Semenc mlčel. Zmocňovala se ho zase jakási elegická nálada, hlavně pomyšlením, že toto vše je pro toho archiváře.

Komnata, do níž vkročili, byla značně menší než sál, kterým přešli, ale jinak dosti prostranná. Vynikala ze všech zámeckých svou zachovalostí. Všude jinde bylo znáti stopy hravého rokoka a ještě více nerozumné opravy doby pozdější, bez vkusu a slohu, bez myšlenky, ale plné duchaprázdné šablony, jak ji milovali „páni Francové“. Jen v této komnatě s dřevěným kasetovaným stropem, s tmavým dubovým táflováním, jež místo čalounů pokrývalo zdi výše než do

jejich polovice, s dvojitým oknem starobylého rázu, uchovalo se divnou náhodou kus sedmnáctého století.

A v této komnatě, nemající nikdy nadbytek světla, ztemnělé v tu chvíli mračnými nebesy, proběhlával se ubrus jako křídla bílý na prostorném stole uprostřed, a na něm leskly se porcelán, sklo i stříbro příborů. Kolem stolu byla rozestavena černá křesla s modrým sametovým povlakem. Ráz jejich i vybledlý samet svědčily, že za jiného pokolení byla pořízena.

„Čiju zrádu! Pomstu!“ volal správce. „Ale kdybych to byl jen trochu tušil, byl bych se opatřil jako tamhle ten,“ a ukázal na velikou, olejovou podobiznu muže přibledlé, posupné tváře s orličím nosem, s nazrlym vousiskem, oděného v černý, španělský šat.

Všichni se dali do smíchu.

„Výborně by ti to v tvých brejlích slušelo,“ odtušila vesele paní správcová.

„A tobě, zrádkyně nevěrná, také,“ dodal správce, obraceje se k ní. „Takhle kdybys vedle mne si sedla v tom stojatém krajkovém límci, jako tam ta —“ a ukázal na obraz šlechtičny ve tmavých šatech se světlou vložkou vpředu bohatě stříbrem vyšívanou, visící vedle onoho pochmurného pána.

Slečna Zdeňka, již prve nějak těkavá a rozčilená tajným tajemstvím a nyní rozradována, že plán se jí tak zdařil, byla bujného rozmaru. Smála se udiveným, překvapeným mužům a nejvíce švagrovi.

Ve své radosti zatleskala mu před samou tvář.

„Vidíš, švaříčku, že tu je přece romantika!“

V tom se otevřely druhé dveře a jimi vstoupily dvě služky, nesouce kouřící se mísy. Na vyzvání paní správcové hosté usedli do starobylých křesel k moderním příborům.

Jednu z mis vzala sama paní správcová a jala se všem svým hostem na talíř nabírat, kromě správce samého, před nímž Zdeňka se uklonila.

„Vzácný pane švaře, dnes jste mým hostem a dovolte, abych vám posloužila.“

Správce pohlédl na ni přes brejle, pak po všech, ale utajil veselou poznámku, vida, že všichni hledí s talíře na hostitelku. Zdeňka se již nemohla přemoci.

„Všem pánům hostům oznamuju, že toto na talíři je staročeská polévka s hrozkami!“

Obecná veselost uvítala toto hlášení.

„Ale páchne silně rozmarinou!“ volal správce, a ženuška i švagrová se mu srdečně, hlasitě zasmály.

Všichni ostatní okusivše ujišťovali, že polévka je výborná a že nikterak nezavání rozmarinou. Správce stál však na svém a po několika lžicích nechal jídla, kdežto ostatní dojedli do dna.

„To je tvá msta. Výborně,“ volal na Zdeňku, hroze jí prstem.

Pak přinesly služky zase dvě mísy a Zdeňka vyňavši zpod svého talíře lístek, ohlásila z něho:

„Starosvětská polévka s cibulí též na ryby.“

I podáno všem ryb, jenom správci, jelikož svému hosti, předložila Zdeňka něco jiného, „zvláštního“,

jak jej ujišťovala. Byl to jazyk hovězí s jichou. Správce jen se k němu naklonil, už zase hlavu vzpřímil.

„Ta jícha je zase samá rozmarina! A tohle je staročeská romantika? Tohle že za starodávna jedli? A jak ty ryby, prosím vás?“ tázal se důchodního.

Ten a všichni uznali je za výborné.

A dále bylo na jídelním lístku podle sepsání slečny Zdeňky, čerpaného z té staré oranžové knihy s modrou ořízkou, za kterou nyní švagru svému mukami Tantalovými se mstila, jídlo třetí:

„Telecí knedle, které J. M. paní hrabince z Vrbna šmakují.“ S vedlejší krmí pro správce: „Kuře v rozmarině vařité.“

Při tom již správce přestal se smát a počal hněv a mstu své mladé švagrové prosbami chlácholiti.

Čtvrté: „Klobásy, jak jich paní hraběnka z Magnu dělá.“ Při kterémžto jídle zvítězila láska manželská nad sesterskou. Paní správcová slitovavši se nad hladovějícím mužem, poskytla mu těchto starodávnych klobás.

Páté: „Kapún nadytý.“ Nad nímž slaveno smíření mezi stranami pohněvanými, provázené hlučnou všech veselostí a upřímným přípitkem.

Šesté: „Huspenina.“ Kteráž správci zvláště chutnala, jakož i ten kapoun, jakkoliv byl prostším způsobem nadytý a ne „zvařenými šnekami i austrami“, jak na jiný způsob v knize udáno.

Po huspenině hosté jsou upozorněni na talíře piškotů, „jak je paní hrabinka z Bubna dělá“, pomazané

„lektvářem malinovým, jak ho kněžna Karlova z Lichtenštejna dělá.“

Tu uvrhl „pan archivář“ v rozmarné veselí při staročeské té hostině pochmurný stín trudné vzpomínky, jak mu připadlo, že když kněžna Karlova z Lichtenštejna připravováním takovéto zavařeniny se bavila, manžel její podpisoval krvavé ortele našim předkům.

Než chmura ta přelétla jako stín a společnost bavila se, vychvalujíc domácí paní i její švarnou pomocnici. Sestry vydávaly své dílo arci za kvapné a na rychlo pořízené, nicméně samy s ním byly spokojeny, zvláště slečna Zdeňka, poněvadž ona ke všemu pláň vymyslila.

Pýřila se radostí, když mladý učenec ji pochválil za ten „znamenitý okus ve starožitnostech“, k čemuž správce dodal, že však zahradník bude míti z té hostiny asi malé potěšení, poněvadž Zdeňka jistě všechnu rozmarinu mu ořezala.

Jen adjunkta Semence neopouštěla stísněnost a tu náladu nezažehnaly ani výborné, kořeněné krmě starodávné úpravy. Nevěda ani dobře nač, přisvědčoval ustavičně panu důchodnímu na zalíbené jeho „rozumíte“, jímž starý pán výklad svůj ob slovo protýkal.

V komnatě víc a více se tmělo od blížící se bouře. Když byli při nabitém kapounovi, zalehl v okna prudký víchř a s ním mocný ohlas bouřně šumících lip a dubů z nedalekého parku. V tom také z daleka zahřmělo.

„Pohleďte, pohleďte!“ zvolala Zdeňka, ukazujíc do sousedního sálu, kterým prve přišli.

Dokořán otevřenými vysokými dveřmi bylo jej viděti zahalený v šero bouře, zápasící s podivným, temně žlutým přísvitem. Šerem tím v ten okamžik, jak Zdeňka zvolala, zašlehla tichá blýskavice jako mrknutí velikého světla. V záři té mihli se na stěně páni v napudrovaných vlásenkách i ten mladistvý důstojník se sličnou společnicí.

„Ah, to je krásné!“ volala slečinka.

Všecka společnost umlknuvši hleděla s ní do sálu, kde starodávné panstvo několikráte z hlubokého šera objevilo se v magickém světle blesků.

V tom hlasněji zahřímalo a několik těžkých krůpějí v okna zarachotivších ohlašovalo prudkého hosta. A již byl tu! Již drnčelo sklo v proudech lijavce, který šumě a haraše prováděl se hřímáním pěknou muziku, k níž bleskové svítily.

„A teď, pane archiváři, tu slíbenou povídku!“ žádala slečna Zdeňka.

„Ano, slečno, dostojím slovu, ale podotýkám, že je velice vážná, a tu ta ouvertura k ní — Nevím, nebude-li vám —“

„Ó ne, ne, to je právě pěkné. Hu —“ otřásla se žertovně, „ta bouře a povídka.“

„O tom tam,“ archivář ukázal na podobiznu muže přibledlé, posupné tváře s vyvstalým orličím nosem a s nazrzlým vousiskem, oděného v černý španělský šat.

Zdeňčiny tmavé oči a oči všech bezděky utkvěly na staré podobizně, chmurnější v ten okamžik i šerem bouře i bleskem, jenž nyní mihl se komnatou a ozářil posupně líce šlechticovo.

„Ah, slečna Romantika dostává strach!“ žertoval správce.

„Ne, ne. Vypravujte, prosím, pane archiváři,“ žádala hned a rozhodně správceva švagrová.

„A jak, prosím,“ dodal správce, „nepokazíme sloh, jestliže si zakouříme s povolením vážených aranžérů?“

„Měli byste mít holandské dýmky, ale snad vám slečna Zdeňka doutník také povolí.“

„Dovolím všem, jenom ne panu Semencovi, protože ho naše dílo ani nezajímá, ani netěší, protože není uznalým.“

Semence jakoby proutkem šlehl i jemnou rukou pohladil. Trhl sebou a líce kvapně obrátil ke slečně.

„Ale prosím, slečno, vždyť já — těší mne to,“ ujišťoval horlivě v rozpacích i v radosti.

Těšiloť ho vlastně velice to, že chefova švagrová nebyla k němu tak nevšímava, jak se domýšlel. A nezůstala také tak přísná, dovolivši i jemu, když by si přál, doutník. Pan archivář již již začínal, v tom ještě se správce ozval:

„Je to tedy skutečná událost, myslím jako, zdaliž se to tu, na našem zámku, událo?“

„Nevěříš-li, příteli, vašemu vlastnímu archivu, tyto

stěny zde a tam v parku staleté duby ti to dosvědčí, ty to pamatují.“

„Ah, před těmito výmluvnými svědky již mlčím a poslouchám,“ a vypustiv oblak dýmu, správce přichoulil se do starého křesla.

V komnatě nastalo utišení a jen z venčí zaléhalo sem temné hřímání a deště harašení. Za tohoto průvodu začal „pan archivář“ :

III.

„Zpráva o tom, o čem hodlám vypravovat, je místem dosti stručná, a proto dovolím si pro tuto chvíli opustit pole suchopárné kroniky a oživit své vypravování —“

„Ó, jen vypravuj, příteli!“ zvolal správce. „My nebudeme srovnávat tvůj latinský pramen s tvým vypravováním.“

„Už jsme nedočkavy,“ vpadly dámy.

„Tedy. Známo, že zámek tento a rozlehlé panství k němu příslušné patřilo až do sedmnáctého věku staročeskému rodu Radinovských. Po bělohorské bitvě stihlo jej podobné neštěstí jako sta jiných našich rodin. Pro činné účastenství ve válce proti císaři musil pan Radinovský do vyhnanství. Odebral se do ciziny na kvap, nečekaje ani na rozsudek, poněvadž věděl, že mu běží nejen o statek, ale také o hrdlo. S ním musil do ciziny jeho mladý jediný syn. Jiných dětí ne-

měl, ani manželky. Pan z Radinova byl nesmírně bohat. O pokladu jeho, o množství zlatých peněz jeho šla pověst široko daleko. Když se vydal do exilia, vezl nábytku a drahých věcí na několika vozech a ještě leccos cenného, ano vzácného musil nechat tu na zámku, poněvadž nemohl s sebou všecko na kvap pobrati. Starý pán vyjížděl zamračen z rodného svého zámku, sotva že slova promluvil. Ale syn jeho, ten prý hořce se rozplakal.“

„Snad měl nějakou nevěstu,“ podotkl správce.

„Ale“, kárala ho ženuška.

„Na všecko dojde. Měl,“ odvětil „pan archivář“ usmívaje se. „Radinovští tedy musili ze zámku a všecko panství jejich dostalo se od Ferdinanda II. plukovníkovi Reutovi. Po něm to zdědil jeho synovec, lakotný a velice přísný muž, jenž s poddaným lidem zle nakládal. Kdo byl pod jeho vládou, každý měl se zle, i sedlák, i sama zámecká čeládka; všude vzpomínali na bývalou, domácí vrchnost, jak za té bývaly jinačí, zlaté časy. Ten lakomý šlechtic —“

„Ten tam,“ mýnil pan důchodní, ukazuje na obraz zachmuřeného šlechtice v černém španělském oděvu.

„Ano, to je Gottfried Reut von Reuten. Když dosáhl tohoto panství, oženil se za nedlouho.“

„Tak letný již,“ mínila paní správcová.

„Ano, a přece dostal paní značně mladší než on. Byla vdova, Češka, po českém pánu, jenž zemřel před samou bělohorskou bitvou. Ta vdova po něm přestoupila na víru katolickou a přiměla také k tomu

svou nevlastní dceru, ačkoliv tato tuho se bránila. Než nátlaku konečně neodolala. Tato slečna byla velmi sličná.“

„Aha,“ ozval se správce a usmívaje se mrkl na švagrovou, napjatě poslouchající. „Romantika se začíná.“

„Tedy tuto vdovu,“ pokračoval Švehla, „pojal pan Reut z Reuten za manželku.“

Zraky všech upřely se bezděky na její podobiznu. „S ní na Radinovský zámek také se přistěhovala její nevlastní, hezká dcera. Té však valně se tu nedařilo. Ku přísné maceše dostalo se jí ještě přísnějšího otčima. Nad to nemohla zapomenouti na nebožtíka otce, tuhého Bratra a — na vyvoleného srdce svého. Mladá šlechtična byla ustavičně vážná, zamýšlená a nejraději meškala o samotě.“

„Ah,“ povzdechla Zdeňka. „Jistě že často chodila tam pod lipami a pod starými duby v parku. A jak ten —“

„Ten milenec, slečno, ten byl v exiliu, ve vyhnanství, a žádných zpráv o něm nedocházelo. Jen jednou o něm více zaslechla a mladí ti lidé málem byli by se setkali. Když totiž roku 1631 Sasové vtrhli do Čech a opanovali Prahu, mnoho exulantů vrátilo se s nimi. Tenkráté také mladý Radinovský, otec jeho zatím zemřel v cizině, přichvátal na Radinov, ze kterého musil pan z Reuten prchnouti. On s manželkou a s nevlastní dcerou jednou branou ven, a téměř v tu chvíli druhou branou vjížděl syn bývalého zde pána.“

Ale že byl ve službách saských, musil s vojskem dál; oznámil však prve poddaným a bývalým služebníkům, kteří ho s radostí uvítali, že se opět brzo navrátí.

Než nevrátil se. Vojna ho zanesla jako velká voda jinam, a když pak Sasové musili ustoupiti z Čech, zmizela všecka naděje jeho i poddaných. Za to vrátil se opět lakotný Reut.

Za nějakou dobu, bylo v čas podzimních prázdnin, přibyli na tento náš zámek dva jezovité, páter Roderig de Arriaga, kněz už pokročilého věku, a mladý jeho společník, páter Josef, Čech. V čas těchto podzimních prázdnin navštěvovali totiž dotčení jezovité zámky přátel a příznivců svého tovaryšstva, kterých za tehdejší doby byl počet opravdu velmi veliký. Pátera Roderiga de Arriaga všude sami zvali, div že se o něj nepřeli, protože to byl stařec velice zábavný a příjemný. Ač rodem Španěl, uměl česky výborně. Toho si také pan z Reuten pozval a přičiňoval se, aby se zavděčil velebným pánům a tak i také jejich přemocnému tovaryšstvu. Jeho přízeň byla někdy nad zlato a přízeň mocných pánů.

Jezovité meškali už čtvrtý den na Radinově. Večer vždycky seděli s posupným pánem zámeckým, jeho paní a se smutnou, tichou její dcerou při plápolajícím krbu zde v této komnatě.“

„Aj, aj, zrovna v této,“ divil se správce.

„Z mých pramenů to vysvitlo a z dalšího vypravování snad uvěříš,“ hájil se mladý „archivář“ a pokračoval:

„Po tři večery pak, kdy dámy odešly a páter de Arriaga také, zahrál si domácí pán s mladým jezovitou. Šlechtic přinesl šachovnici ze slonové kosti číslovanou a šamrhu. Tak sedali sami dva za těch podzimních večerů, majíce tu jenom starého sluhu; ten jim ze džbánu vína naléval. Šlechtic byl náruživý hráč, jenž míval ve hře vždycky štěstí. Ale co hrál s mladým jezovitou v tomto pokoji, fortuna ho zradila a nadobro opustila.

Kdykoliv šamrhou zatočil, pokaždé prohrál. Štěstí po celý první večer se na něj neusmálo. Hryzlo jej to i prohra, nicméně přemohl se ještě k vůli vzácnému hosti a usmíval se, jak jen mohl. A huře to šlo druhého večera. Zatočil šamrhou po prvé a prohrál; zatočil po druhé, prohrál; po třetí, po čtvrté, po páté, a prohrál vždycky. Nevole ho již přemáhala a musil se pamatovati, aby ji nedal jezovitovi na jevo. Ale když třetího večera zrovna tak mu chodilo, když ani jednou šamrha mu nepřinesla výhry, když společník jeho maje slepé štěstí pořád vyhrával, až všecko vyhrál, šlechtic se pro lakotu zapomněl a zaklev, zvolal:

„Toť mně někdo učaroval! Toť nějaký duch je tu proti mně!“

Tu se hnul starý sluha, který seděl stranou na židli, pozoruje, kdyby který z pánů dopil, aby mu nalil, a přistoupiv pokorně oznámil, že toho zajisté jiná příčina není, že tu jistě je duch a to takový, jenž veliký poklad hlídá. Pán se zarazil a mladý jezovita také po-

zorně naslouchal, když sluha na rozkaz šlechticův vypravoval.

Í pověděl, co slyšel a o čem se byl sám přesvědčil, že nebožtík pán z Radinova byl nesmírně bohat a že již za něho mluvíváno se o pokladu tu na zámku ukrytém.

„Snad ho vzal s sebou do exilia,“ mýnil šlechtic.

„Ne, Milosti, nevzal, nemohl ani. Nebožtík pan Radinovský musil tak z nenadání ze zámku, a pak je k tomu pokladu zlý a těžký přístup. Také jsem při nebožtíku pánu byl poslední chvíle skoro ustavičně. Dobře se pamatuju, že v té komnatě byl.“

Na otázku šlechticovu, ve které, starý sluha odvětil, že v té pod nimi, to jest v té, co je pod námi v přízemí.

„Ah – ah – jak jsi to, příteli, vypátral?“ divil se správce.

„Z toho, co sluha dále vypravoval, a co je také zaznamenáno. Když mladý pan Radinovský za toho saského vpádu do Čech se vrátil a na svém rodném zámku na krátko se zastavil, zašel si také do té přízemní komnaty, kde byla na zdi vymalována panna, nesoucí na rameni sloup. Tak byla síla spodobena a naproti ní opatrnost, také v podobě panny, ale v zrcadle se shlížející. Nad nimi na klenutí byl vymalován bílý kůň ve skoku od opatrnosti k síle, pod ním pak erb pánů Radinovských.“

„Ah, to tam je dosavad, ten kůň a erb! Ano, ano,“ zvolal správce.

„To je můj doklad pro to, že hráli v této jizbě.“

„Ale pod námi, to je zrovna archiv!“ zvolala slečna Zdeňka.

„Ano, slečno, a tam hned přeložím dějiště své povídky.“

„A ta slečna –“ dodala Zdeňka tázavě.

„A ten její ženich!“ správce žertem doplňoval.

„Pospíším si, abych k nim už dospěl. Pokladu však minout nelze. Tedy, prosím, když mladý pán z Radinova na tento zámek na krátko se zastavil, vešel také do jizby s popsanými již malbami, ač tam neměl nic zvláštního. Dobře se kolem rozhlédl, jmenovitě po zdech, pak odešel a odcházeje polonahlas sobě řekl: ‚Chvála Bohu, všecko je pohromadě.‘ Toto dobře a na určito zaslechl onen starý sluha jej provázející a ten to také pověděl nynějšímu pánu svému.

Když pán z Reuten vyslechl tuto podivnou historii o pokladu, odešel s mladým jezovitou do jeho komnaty. Cestou nebylo řeči o jiném, než o pokladu a jeho dobytí, na kteréž lakotný šlechtic nejprve vzpomněl.

Běželoť arci o to, aby bylo určitě známo místo, kde poklad je ukryt. Ale o tom nevěděl ani starý sluha, aniž kdo jiný.

Nezbývalo než zkusiti to se zaklínačem, jenž by dovedl uměním svým ono tajemné místo nejen určití, ale také dobytí pokladu zlým duchem střeženého. V tom také utvrdil šlechtice i mladý páter Josef i starý jeho druh, k němuž šlechtic druhého dne došel a v důvěrném hovoru všecko mu svěřil.“

Adjunkt Semenec podíval se na pana důchodního, slečna Zdeňka usmívajíc se upřela zrak na svou sestru, a správce nepokrytě se vytasil se svou pochybností, to že je přece trochu divné, aby takoví lidé jako ten šlechtic a chytří, studovaní jezovité věřili v takové hlouposti čarodějnické.

„Pan archivář“ dobře postřehl pochybný účinek své povídky. Nicméně nezaraziv se s úsměvem odvětil:

„Tenkráté jinačí lidé, než byl ten šlechtic, věřili ve věci ještě nesmyslnější. A co se týče jezovitů, najdeš dosti dokladů v jejich spisech, a to členův tovaryšstva jinak znamenitých, že věřili v noční zjevení a v duchy, jako sám náš znamenitý Balbín.“

„My již také věříme,“ Zdeňka vpadla mu do řeči. „Ale na tu smutnou slečnu neračte zapomenouti.“

Hřímání venku chablo, jen dešť neustával a časem, kdy zadul víchř, opřely se jeho proudy do okna, až hlasně zarachotilo.

Mladý archivář pokračoval:

„Jezovité brzo poté odjeli. Ale šlechtici uvázlo v paměti, co zaslechl o pokladu onoho večera, kdy tolik peněz prohrál, i to, co mu řekli učení kněží o zaklínači. Ale kde vzíti takového čaroděje? Kdo to znal, tajil se se svým kouzelným uměním. Šlechtic pomýšlel také hledati v dotčené komnatě na zdařbůh. Než záhy se přesvědčil, že by bylo nutno, rozkopati třeba celý pokoj a ještě pak, kdo ví, uhodil-li by na žádoucí poklad.

Opět a opět se vyptával potajmu starého služební-

ka, který však nemohl mu povědět více, než co pověděl. Jednou zmínil se také před ním šlechtic, že by tak nejspíše zaklínač pomohl, ale po něm že by se marně sháněl. A tu se mu starý sluha svěčil, že zná jednoho, ale ten že je exulant, nekatolík a za hranicemi, arci ne daleko, jen v Žitavě; kdyby J. Milost si přála, že by tu byl za krátko, že je to člověk jinak spolehlivý a že by mohl snadno přejíti přes hranice a tajně se dostat na Radinov a že by to za dobrou odměnu jistě udělal.

Starý sluha udal, že se jmenuje Adam Stránský a že ho zná ještě z těch dob, kdy někdy s nebožtíkem starým panem Radinovským meškal v Praze.

Šlechtic měl velikou nechuť ke všemu, co bylo nekatolické, ale žádost zlata ji přemohla. Svolil konečně, vyslal samého starého sluha přes nedaleké hranice, aby se zaklínačem a čarodějem všecko ujednal. Určitého dne, vlastně večera, pán z Reuten čekal na něho v oboře, kamž sluha, jak bylo ujednáno, měl ho přivést.

A skutečně přivedl. Čaroděj v černém oděvu jako nějaký učenec, v černých punčochách a v černém plášti, tak si ho aspoň představuji,“ dodal archivář s úsměvem, „byl ještě mladý člověk.“

„Bledého líce,“ dodala slečna Zdeňka.

„Aspoň přibledlého. Šlechtic zavedl tajemného hosta tajně na zámek, aby o tom nezvěděla čeládka.“

„Ale již se hodně setmělo a strašidelná historie potmě by teprve byla hrozná,“ zvolal správce a zažehl přichystané svíce.

V záři jejich prohlédl zase na obraze pán z Reuten v černém španělském oděvu, hustým šerem zahalený, i jeho bledá manželka.

Dešť venku přestal a hřímání trátilo se za parkem a oborou, odkudž dosud zaléhalo až sem hučení starých lip a dubů. Sál vedle komnaty, v níž společnost seděla, zapadl v čirou tmou.

„Tu sluší dodati,“ pokračoval Švehla, „že ten magus či zaklínač, prve než do zámku sem vstoupil, sobě vyjednal nejprve, že toho dne bude mu vše vykonáno, čeho bude mu třeba k tomu podniku; po druhé, že do-bude-li pokladu, dostane z něho třetí díl. Šlechtic vše přislíbil a slovem se zavázal. Hned se nedali do práce. Ustanovilť zaklínač, že teprve až pozejtří možná mu se pokusit o věc tak nesnadnou, ano i nebezpečnou, na niž jest nutno se připravití.

Po ty dny nikam nevyšel a sotva s kým obcoval, leda se starým sluhou, svým známým, a se šlechticem, jenž ho za den dvakráte navštívil. V záhadné světnici, v dnešním archivu, arciť že za tu dobu pobyl několi-krát a že všecko dobře ohledal a dotvrdil, že je tu sku-tečně poklad. Když se blížil večer třetího dne, šlechtic musil mu ještě jednou opakovati slib svůj, jmenovitě že mu dá třetinu dotyčného pokladu. Načež stalo se, co byl zaklínač toho rána ustanovil. Toho večera zá-mecká čeládka nemálo se divila, co jejich pánu na-padlo. Daltě jim do ratejny piva, co hrdlo ráčilo, a pak tam přišel objednaný pištec a dudák a všechno se dalo do tance. Všechno, ale všechno. Nikdo nesměl zůstatí

na zámku, nikdo, kromě dvou nejsilnějších sluhů, které nechal pán u sebe. Zvláště si zaklinač vymínil, aby žádná ženská, ani mladá, ani stará, ani svobodná, ani vdaná, nezůstala tu v zámku, a tak i sama šlechtična i dcera její musily ze svých komnat. Šlechtična věděla, proč všechno je, a odešla dolů do zahrady. Bylo na jaře a měli tam nevelký „lusthauz“, jak se tenkrát říkalo. Tam chtěla čekat, až by na zámku bylo vše odbyto. Starý sluha, kterého zchytralý šlechtic nechtěl v poslední, rozhodný okamžik míti u sebe, byl s nimi. Snad mu pán také nedůvěřoval, poněvadž byl zaklinačův dobrý známý.“

„Teď se to začíná,“ usmál se správce.

„Tenkrát tu na Radinovském zámku bylo veselo i strašno,“ pokračoval „archivář“. „V ratejně dole hrála veselá muzika a všechna čeleď, kde kdo byl, veselila se tam, pila, zpívala, tančila. Každý chtěl užítí toho převzácného u nich veselí.“

Zatím pán zámecký, pln obav i naděje, chystal se na osudnou cestu.

IV.

Byl pln naděje, neboť zaklinač, vykonav předběžné vyšetření, jej ujistil, že tu jest poklad aspoň několika tisíc dukátův. Ovšem také nejistota, obavy, ano i strach zmocňovaly se ho, neboť čarodějný host se netajil, že poklad je střežen mocným duchem a že snad zápas s ním bude velmi tuhý.

Když rozhodný večer nastal i všechny ženské z budovy zámecké odešly a všechna chasa v ratejně se veselila, zaklinač poručil, aby rozžehli dvě černé pochodně. Když se tak stalo, napomínal všechny, aby byli dobré mysli a nic se nebáli, že má mocného ochranného ducha, který zajisté přemůže onoho, poklad střežícího; však kdyby pokladový duch byl silnější než ten jeho, tu aby ještě se netřásl, poněvadž by nebyli v nebezpečení oni tak jako on, zaklinač sám. Však to že jim přísně ukládá, aby žádný z nich, chtěli zůstat živ a zdrav, nepromluvil ani slovíčka, ať se děje cokoliv.

Takto šlechtice i sluhy jeho napomenul a vzal s sebou čtyři věci: knihu totiž pergamenovou, psanou, motyku, lopatu a meč a takto vyzbrojen vyšel první do tajemné jizby, v níž byly vymalovány opatrnost a síla. Za zaklinačem vstoupili dva sluhové dobře ozbrojení a posléze sám jejich pán.

Bylo již pozdě na noc. Po veškerém zámku vládlo hrobové ticho. Čaroděj vstoupiv, položil na rty prst a mlčky pokynul své družině do kouta, kam se měla postavit. Po té se vysvlékl, tak že zůstal do polovice obnažen, a vzav knihu pergamenovou, jal se říkati z ní strašlivá duchů jména a podivná slova.

Nečetl zvolna a potichu, ale nahlas, volaje velkým, pohnutým hlasem, div sklepení se netřásl. To sice se netřásl, ale sluhové i sám šlechtic. Když své zaklínání doříkal, jal se čaroděj v jednom místě komnaty, kdež nejméně by se toho byli nadáli, rýt lopatou, když

byl prve vytrhl několik dlaždic. Pracoval nad obyčej rychle při mihotavé záři pochodní. Nejprve černou prst odhazoval; pak se půda pojednou změnila. Vyhazovalť sypkou hlínu bílé barvy, jakoby vápno.

Šlechtic a sluhové jeho ztrnule hleděli na divokou jeho práci. Mlčeli, sotva dýchali. Pojednou zámecký pán prudce sebou trhl. Zaslýchť zaklínačovu lopatu, jak zazvonila o něco kovového. Všecken rozechvěn, rozčilením a napjetím bled naslouchal a hleděl dále. Bílá hlína odletovala od lopaty, míhající se v divokém chvatu; v tom na novo to zazvonilo, a hle, roh kovové truhly se ukázal vyvalenému, žádostivému zraku lakotného šlechtice.

Pak víc a více bylo ji viděti, již ji mohl pozorovat, zrakem měřit. Byla dobré čtyři lokte zdéli a loket zšíři. A měla železné kruhy, dosti hrubé, na svých rozích.

Šlechtic div nevyskočil z vykázaného místa, jak ho to pudilo, hnalo, aby se toho kruhu chytil a za něj truhlu s pokladem vytáhl! Ale v čas ještě se vzpamatoval. V tom zaklínač zahodil lopatu, chopil se motyky a zachytiv jí kruh, jal se pracovati veškerou silou, aby vytáhl železnou truhlu z vykopané díry.

A teď nastal tuhý zápas.

Napínaje veškerou sílu, zaklínač táhl truhlu z vykopané jámy. Ale sotva ji dostal něco výš, už zase mu sjela dolů. Tahal ji znova, opět a opět, a několikrát už se mu překloňovala na podlahu; ale pokaždé prudko zařinčevši, sklouzla se dolů do jámy, jakoby někým násilně stržena.

V tu chvíli pojal sluhy i samého pána veliký strach. Viděli, že je přítomen mocný duch, ten že tuho hájí svého pokladu. Připadlo jim a úzkostí naplnilo, zví-
tězí-li, přemůže-li zaklínače, že budou třeba také oni
nebozí. A kromě této úzkosti ještě jiná naplňovala
lakotného pána z Reuten. Lkalť se o poklad. Tak mu
byl blízko, a byl jistě veliký; v té železné truhle bylo
nesmírné bohatství! A mělo by mu uklouznouti zro-
vna před jeho očima?! Pot vyvstal na bledém čele
šlechticově. Všecek bez sebe pozoroval každé hnutí
zoufale zápasícího zaklínače.

Ten byl už zsinalý a ježily se mu vlasy; vyvaleným,
divě planoucím zrakem hleděl na osudnou truhlu a ve
všem jeho obličejí bylo znáti, že čije nebo snad dokon-
ce vidí přemocného démona. A jak křečovitě držel
motyku, zkřivily se mu až prsty.

Pojednou ji pustil a chvatně obnaživ lesklý meč
po pravici mu ležící, chopil se ho pravicí a levou
zase poodložené na levo knihy pergamenové. Za-
čal říkat strašlivé zaklínání, mával lesklým mečem,
jakoby jím na někoho dorážel nebo cestu sobě
klestil, rychlým krokem běhal kolem vykopané já-
my, mocně oddychuje a sípaje jako štvaný. Děsná
podívaná!

Pan z Reuten zapomínal už na poklad a na všechno
v truhle bohatství. V ten okamžik se zadušoval, že jak
živ by nic takového již nepodstoupil a nepokoušel
nadpozemských, pekelných mocí. Hrůza ho pojímala
pomyšlením, že místo pokladu jej i sluhy schvátí zlý

duch i s tím nešťastným zaklínačem. A již se podobalo, že se tak stane.

Neboť zaklínač neběhal již kolem vykopané jámy po zemi, nýbrž pozdvižen neviditelnou mocnou rukou v povětří pohyboval se do kruhu, ale pořád ještě šermuje a mečem svým jako na někoho dorážeje. Pojednou se ozval děsný řev a zaklínač zůstal v povětří nehýbaje se okamžik jako ztrnulý. Náhle se třikráte prudko zatočil, vzhůru, dolů, pak jakoby jím neviditelný duch nejprudší silou mrštil, dopadl na dlážky zrovna na bok a zůstal ležeti bez ducha. Ani nehlesl.

V ten okamžik železná truhla silně zařinčevši, náhle zmizela, jakoby sletěla do nějaké strašné propasti plné vody. S ní také zmizela jáma zaklínačem vykopaná a místo ní byly tu zase hladké dlážky. Co se pak dalo, šlechtic nevěděl, ani jeho sluhové. Nebylo jich tu. Jak totiž zaklínač počal ve vzduchu se točiti a potom dopadl rázem na zemi, pán z Reuten dal se na útěk a za ním oba sluhové, odhodivše pochodně.

Polomrtvý strachem dostal se do své komnaty, kdež všecek vysílen sklesl do křesla. Chvíli trvalo, nežli se vzpamatoval. Pak jakoby uštknut, vyskočil hledat svých sluhů. Našel je v předsíni své komnaty, rovněž ještě vyděšené a zmatené.

Co nyní?

Poklad ten tam. Ale na něj v ten okamžik už ani nemyslí. Zle bylo, co s tím neblahým, mrtvým zaklínačem. Mrtev byl jistě po tom prudkém o zem udeření. Šlechtici běželo o to, aby smrt jeho se utajila.

Kdyby vyšla na jevo, byly by z toho mrzuté soudy a nemilá opletání. Posud bylo možná vše utajiti. Sluhům slíbil odměnu, za kterouž musili mu odpřisáhnouti, že nikomu a nikdy ani slovem se nezmíní, co viděli dnešní noci. Tak to také chtěl ujednati se zaklínačovým dobrým známým, se starým sluhou, jenž mu toto všecko, nešťastník, naradil.

Pán z Reuten pak sám vyběhl ven do noci před zámek, jak je s čeládkou. Slyšel ji z ratejny; slyšel, jak výská a huláká při pití a tanci. Oddechl si. Jaké to ještě štěstí, že si to tak ten zaklínač vymínil, že nezůstala v zámku! Pak se vrátil zase do zámku ke sluhům, aby učinil, co jediné bylo možné, aby dal zaklínače z komnaty vytáhnout a ještě té noci tajně zahrabat.

Ale sluhům nechtělo se do té prokleté komnaty. Báli se a prosili pána, aby to nechal do zejtrějšího dne. Než on, boje se prozrazení, nepolevil a tak konečně pohnul prosbou i hrozbou jednoho ze sluhů, že se odváží překročiti osudný ten práh. Maje světlo v jedné a kříž ve druhé ruce, vstoupil; zatím čekali pán s druhým sluhou venku na chodbě. Pojednou zaslechli, jak sluha v pokoji vykřikl. Už se lekli, že se mu něco děje, ale v tom vyrazil a volal:

„Zmizel! Není ho tam – Je pryč!“

Pán z Reuten se přesvědčil. Ano, zaklínač, kterého tam nechali za mrtvého ležeti, zmizel. Nejprve pojala šlechtice hrůza pomyšlením, že toho pikarta sám ďábel odnesl.“

„A což lopata, motyka, kniha a meč?“ tázal se pan důchodní.

„O tom jsem nenašel žádné zprávy,“ odvětil „archivář“ usmívaje se.

„Bezpochyby, že čert jen knížku konfiskoval, aby mu dali po druhé pokoj a pořád ho necitovali,“ dodal správce.

„A že ta paní šlechtična již na zámek nepřiběhla,“ mínila paní správcová. „Že neměla strach o manžela, když tak dlouho nepřicházel, a věděla, co měl v úmyslu.“

„Snad bavila se dobře v ‚lusthauze‘,“ mínil správce. „Bylo to za jarní noci a snad už tenkráté —“

„Prosím, ‚pane archiváři‘, snad jste již neskončil,“ vpadla slečna Zdeňka švagrovi do řeči.

„Nikoliv, slečno. Ale nejdéle již jsem zkoušel svatou vaši trpělivost. Pán z Reuten pak arci sám vzpomněl na svou manželku a šel pro ni. Ale v ‚lusthauze‘ byla tma a ticho. Volal ji, volal dceru i starého sluhu, než nikdo se mu neozval. Pak konečně, když znepokojen, dal přinést světlo, našel paní svou v altánu svázanou, bez sebe, omdlelou.“

Strhl pokřik a poručil oněm dvěma služebníkům, aby s čeládkou prohledali oboru. Ale sluha přišel se špatnou novinou, že všecko jest v ratejně zpito, mnozí že leží již po lavicích a ostatní že se dali do chechtotu, když jim oznámil vůli páně.

Pán z Reuten klel, a klel ještě víc a soptil, když od paní své se dověděl, že dcera, nechtíc pořád v ‚lust-

hauze' seděti, vyšla si ven pod stromy na procházku, a že měla za průvodčího starého sluhu. Když se za chvíli nevraceli, chtěla šlechtična za nimi, ale v tom že vyskočili ze křoví dva mužští a že se jí, paní, náhle zmocnili a ji svázali. Jeden z nich jí řekl s úsměškem, aby o dceru se nestarala, že je pod ochranou pana Radinovského mladého.“

Zdeňka kývla hlavou na sestru, jakoby chtěla říci: „To jsem si myslila.“

„Té noci arci jen chabě mohli uprchlíky stíhati,“ pokračoval Švehla. „Čeládka byla zpitá a do rána uprchlíci stanuli již u samých hranic a měli vyhráno.“

„A ten starý sluha?“ ptal se pan důchodní.

„Byl stará šelma,“ odvětil správce za přítele, jenž doložil:

„Ale věrná domácímú rodu a víře. Ten všechno zosnoval. Prchl ovšem také s mladým pánem.“

„A ten čaroděj?“ ptala se Zdeňka. „Já se domýšlela, to že byl mladý Radinovský.“

„Nikoliv, slečno. Radinovskému jen výtečně pomáhal. Mladý exulant bezpochyby, když ten Adam Stránský čaroval, čekal s koni a s průvodem na pokraji obory.“

„A jak bylo dále s milenci?“ ptala se slečna.

„Bohužel o tom pramen můj v archivu mlčí. Ale zdá se na jisto, že dobře. Milovaliť se horoucně, jak z vypravování vysvitlo, a nouzi také neměli; neboť byli tu jaký poklad, jistě si ho odnesl mladý Radi-

novský, když tu meškal za saského vpádu, a to ještě bez kouzel a zaklínání.“

„To je, pravda, všechno podivuhodné, milý příteli,“ mínil správce s nelíčenou vážností, „ale ještě podivuhodnější je to, kdo tu pekelnou romantiku napsal, když o tom nic nevěděl! Předpokládám totiž, že oni dva stateční sluhové nebyli křivopřísežníci a že mlčeli do smrti nejdělní, a že pán z Reuten nepokoušel se ve spisování strašidelných historií, v kterých hrál on sám tak smutnou úlohu,“

„Kronikář můj,“ odvětil hbitě pan archivář, „tušil bezpochyby, že tu na Radinově bude jednou tak skeptický pan správce, a proto připsal na konec dolíčení, z něhož pro tvé upokojení povídám: Když příštího roku o podzimních prázdninách zase na Radinov přibyli patres tovaryšstva Ježíšova, páter Roderig Arriaga, a páter Josef, svěřil jim pán z Reuten, co se mu přihodilo, když se ho ptali na ten poklad. A od pátera Josefa, ale mnoho let později, když už ten německý šlechtic zemřel i jeho manželka, slyšel to zdejší zámecký kaplan a ten to zaznamenal. Paměti jeho zůstaly nepovšimnuty a zastrčeny v zanedbaném archivu. Podle nich jsem vypravoval; ale dovolil jsem si tu historii trochu oživit, ač podařilo-li se mi to, a musím nyní, když se vzali, přirozeně skončit.“

„Sláva!“ zvolal vesele správce a pozdvihnuv sklenici, přiřukl mladému učenci.

Učinili tak všichni, i Semenec, ač ten ne tak srdečně a hlučně jako šéf. Rozumí se, že „pan archivář“ ne-

meškal poté připítí přítelově ženě a její spanilé sestře a jejich umění aranžerskému.

A když už připitky začaty, povstal také kmotříček, pan důchodní, aby promluvil, nač si nejprve své okuláry řádně vyčistil, a začav svým „Rrozumíte,“ od staročeské kuchyně přešel ke staročeské oddanosti a věrnosti, aby posléze připil věrné a oddané lásce.

Všichni přistoupili ke slečně Zdeňce, zvláště Semenec, jenž při tom tak na ni pohlédl, že si toho až paní správcová povšimla. Pohled ten byl učiněná elegie, smíšená s bolnou výčitkou, z kteréž Zdeňčina sestra ani dost málo nerozuměla. Ale také rozmarná „slečna Romantika“ nějak zvažněla, ačkoliv kolem rozpředl se veselý hovor. Zdálo se, že chvilkou není ani tu ve starobylé komnatě, že neposlouchá a nedbá, o čem se rozpráví; nasvědčovalo tomu také, že na okamžik zahleděvši se oknem do noci, se zamyslí. Když švagr přímo se jí zeptal, kam jim to utiká, pohodila hlavou, přejela ručkou vlasy nad spánkem a pověděla upřímně, že do parku pod staré duby a že na to myslí, jak tam v noci je a jak asi bylo slečně, když čekala na milého, a že si vzpomněla na polesných Haničku, jak ta bude poslouchat, až jí poví, co se událo na jejich zámku a pod duby staré obory.

Pan archivář, jenž musil pozornost věnovati panu důchodnímu, něco právě vykládajícímu, sebou živě hnul a obrátil se po slečně Zdeňce.

„Aha,“ pomyslí si Semenec, „to bys poslouchal.

To věřím, že bys rád s ní v noci pod duby se procházel. Však jistě na to myslíš.“

Společnost seděla ještě drahnou dobu ve starožitné komnatě. Hovor vesele proudil a záhy zabočil ze šera sedmnáctého věku do časů přítomných. Posléze paní správcová vstala a všichni se chystali na odchod. Naposled se podívali na pana Gottfrieda Reuta von Reuten, jenž na ně posupně a mračně hleděl, i na jeho paní manželku přibledlé tváře, chladného výrazu, oděnou tmavými šaty se světlou vložkou vpředu, bohatě stříbrem vyšívanou. V ten okamžik pravil správce panu důchodnímu, že by nyní to mohli udělati jako ten páter Josef, jezovita, a tam ten pán z Reuten, když všecka společnost odejde, ale že by si místo šamrhy vzali třeba velusa a on, správce, že by hrál třeba toho jezovitu a pan kmotříček aby dělal z Reuten.

„Bez Radinovského panství prohrávat, pěkně děkuju. Rozrozumíte, to se raději přidržím Slávinky.“

A starý pán podav paní správcové rámě, stavěl se v čelo malého průvodu. Jí a Zdeňce právě oznamovala služka zdola přichvátavší, že za toho hrozného lijavce a za té bouřky dostali u polesných hosta, že slečna Hanička přijela. Zdeňka zajásala a „pan archivář“ hledaje svůj klobouk, prudko se obrátil.

Malý průvod ubíral se touže cestou, kterou přišel. Tma v sousedním sále prchala do koutů před světly na dvouramenných svícnech, jež služby nesly před společností. Plachá zář zakmitla se na starých podobiznách na zdi.

„Povídka o tam těch nebyla by jistě tak strašidelná,“ pravila slečna Zdeňka, zavěšená v ráme archívářovo. Ukázala jmenovitě na sličnou mladou dámu a na důstojníka v jejím sousedství.

„Kdož ví, slečno; ti tam,“ a ukázal na pány v napudrovaných vlásenkách, „ti tam jsou z dob Cagliostrovy. I filosofický věk osmnáctý věřil v duchy a čáry. Snad jen forma byla by jinačí.“

„Snad něco víte, pane Švehlo, snad jste v archivu—“ zvolala Zdeňka bezděky stanuvši.

„Ó nikoliv, slečno. Ještě jsem tak daleko v archivu nedospěl. Nevím nic.“

„Škoda. Měl byste nyní o jednu vděčnou a pozornou posluchačku víc.“

„O kterou, slečno?“

„Polesných Haničku. Však ji také poznáte.“

Archivář na to ani neodpověděl.

Zdeňce bylo skoro až nápadno, že pojednou nějak pospíchal a že prve ještě tak klidný stal se nějak neklidný. Dole se společnost rozcházela, všecka rozveselená a míry nejlepší. Správce dával rozmarně všem pánům „Staročechům“ dobrou noc a podav ženušce i švagrové, „nejmladší Staročesce“, ráme, odešel do svého bytu.

Na chodbách a na schodech bylo ještě slyšeti kroky a hlasy uklízejících služek; pak i ty utichly, a na Radnovském zámku zavládlo hluboké ticho. Muž, který se kmitl klenutou síní, vyšel zcela tiše ven na taras, tak že jeho krok se ani neozval. Byl to sám „archivář“

Švehla. Maje svrchník volně přes ramena přehozený, stál na tarasu nad schody dolů do zahrady a dále do parku vedoucími. V tu stranu také hleděl.

Na večerním nebi přecháněly se ještě mraky v divném chvatu, strhané a podivných tvarů. Bylo vlhko, ale v čistém a vůně plném vzduchu dýchalo se volně a příjemně.

Mladý učenec stál chvíli, pozoruje setmělou krajinu po bouři, pak jakoby se náhle rozmyslil, sestoupil se schodů a pustil se promoklým pískem chodníku do lipové aleje, v jejíž hlubokém stínu zanikl. Netušil ani, že ho někdo bedlivě pozoruje. Byl to adjunkt Semenec; prve po té starodávné večeři vyšel záhy ze svého pokojíku ve přízemí na taras, aby se tu trochu ochladil. Také neměl doma stání. Tanuloť mu ustavičně na mysli a tísnilo ho, že Zdeňka prve tak zamyšleně ven hleděla a se zmínila, jak je nyní tam pod duby.

A jak tak stál, zaslechl pojednou, že dveře vrzly a ven vyšel — ten — on! Semenec ustoupil za mohutnou vásu u zábradlí do černého stínu. Tak jej archivář ani nepozoroval. Nebohý adjunkt jal se uvažovati, kombinovati, jak jen žárlivec umí.

Co tam ten archivář chce? Proč nyní a po dešti? Jistě je to smluveno. Snad už ona — Zdeňka je tam a čeká na něj. Ale to přece ne! Není možná, aby tak se zbláznila! Bude on čekat. Ale v parku je mokro. Však co zamilovaným na tom záleží? Nešel-li by on také, kdyby — A pak je tam pavilon, pěkné, suché místočko. Prožluklá romantika! Šla-li přece — Myslil

Zdeňku. Nebo půjde-li? Může-li. Jak by nemohla! Pokojík její má zvláštní dveře. Počká na ni! A nedočká-li se jí, pustí se za ním do parku, přesvědčí se.

Trhl sebou. Cupy, cupy – ah, to jsou její kroky!

Cítil, jak ho bodlo. Bezděky přitiskl se k zábradlí. Dveře se otevřely. Ona, ona! Veliký šátek či plaid má na sobě, cípem přehozený přes levé rameno jako na divadle. Sluší jí to! Jaký to roztomilý, drobný stín v řádném rouše, stojící tu na tarase, jako roztomilá silhouetta její dívčí hlavy!

Chtěl vystoupiti, chtěl promluvit, ale v čas ještě se vzpamatoval. Co bude dělati? Kam půjde? Hledí před sebe, pozoruje. Jistě že naslouchá, ozve-li se umluvené znamení. Ohlíží se, aha, myška je opatrná.

V Semencovi vřela krev. Pak se vzdechem hlubokým vyrazil ze sebe polohlasné:

„Tak!“

Seskakovalať slečna Zdeňka skutečně se schodův dolů do zahrady, do lipové aleje, do parku. Kam jinam!

Povystoupil, bedlivě ji pozoruje. Zanikala v šeru a v černých stínech; už už chtěl Semenec se dáti za ní, v tom však rázem krok zastavil a pak opět uskočil zpět do stínu. Vrací se. Slečna se vrací! Je-li možná! A proč? Či by nevěděla, či by jí křivdil? Což aby ji zastavil, aby s ní promluvil? Příhodná chvíle se mu sama namanula. Kolikráte již o takové blouznil, když Zdeňce v duchu z lásky své se vyznával.

Už je tu, už je u schodů. Teď, teď! Ale počká ještě, co vystoupí nahoru. Ale pak!

Srdce mu hlasitě bilo a nohy mu to nějak divně projelo. Už je na předposledním schodu, ještě jeden — Ted!

Vystoupil kvapně ze stínu, sbíraje všecku sílu, aby slova ze sebe vypravil. Zdeňka hlasitě vykřiknuvši trhla sebou, a v tom jako vyplašená laň několika skoky byla přes taras u dveří, ve kterých, ani se neohlédnuvši, bleskem zmizela.

Adjunkt Semenec stál jako u vidění, hledě ke dveřím. Slyšel ještě ze síně ohlas krokův prchající dívky. Pak tam kdesi na chodbě dveře prudko bouchly. Ticho.

Když adjunkt ze svého překvapení se vzpamatoval, nejprve se pochválil. Řekl si v duchu hlupáku a pak se oddal dalším úvahám, které ho nijak nepotěšily. Proč se vrátila? A zdaliž ho poznala? Namlouval si, že nikoliv, nebo to přece nechtěl věřit, že by před ním vykřikla a prchala jako před nějakým strašidlem. A což archivář? Čeká-li na ni — ah, ten se načeká! Záblesk škodolibé radosti prošlehl chmurami rozmrzelosti.

Adjunkt se navrátil do svého pokoje, z jehož jednoho okna bylo viděti k tarasu a k cestičce do aleje vedoucí. Zapáliv si doutník, postavil se u toho okna a čekal a číhal na „archiváře“. Dočkal se ho. Vrátil se za chvíli ve svrchníku na ramenou, jak byl odešel.

„Nepořídil tedy. Zdeňky se nedočkal!“ pomyslil adjunkt. „Ale proč se Zdeňka vrátila? Jenom proč?“

V.

Příštího jitra udála se věc neobyčejná. „Pan archivář“ nešel do archivu. Maje nějakou knihu v ruce, odebral se zrovna do parku. Jitro po večerní bouři bylo utěšené.

Mladý „archivář“ přešel alejí lipovou napříč, kráčel pak parkem pod šumným baldachýnem starých bukův a dubů.

Když Švehla přibyl na Radimov, po prvé pod těmito obry kráčel, pohled na ně ho velmi zajímal. Dnes nedbal stromů, nedbal libého vánku jimi proudícího, aniž zlatých paprsků ranního slunce, pronikajících korunami a chvějících se na drsných kmenech. Kráčel bystře a záhy se dostal ze stínu starých stromů k volnější, travnaté prostoře již blíže parkové zdi, jak bylo souditi podle několika mythologických soch v životní velikosti, pronikajících ve výši nad houštiny a mlází, které zeď úplně zakrývaly. Stromy a husté mlází mezi nimi, lemující obloukem dotčený palouček, byly tak pěkným pozadím jemu a obdélnému pavilonu, před nímž ten palouček se rozkládal jako koberec svěže zelený.

Několik kamenných schodů vedlo k bočné, delší straně pavilonu, úplně otevřené. Čtyři dorické sloupy stály tu na každém konci dvojmo, nesouce pod nízkou střechou neširoký pás, architrav i vlys zároveň, ozdobený lebkami obětních zvířat, festony spojenými.

Keře divokého chmele zakrývaly na obou koncích krajní sloupy při spodku, a z části také halily schody jako šumný, bujně zelený koberec.

Celek jakž takž chrámci podobný upomínal anti-kisujícím slohem svým na dobu empiru. Budova byla dost sešlá; majíc však před sebou palouček obklopený stromovím a pozadí jarých bukův a javorů, jako-by posvátný háj, vypadala poeticky.

Mladý archivář bezděky se zastavil pod stromy na kraji paloučku a na okamžik se zadíval na stavení, jež pamatovalo hlučnější doby, ještě kdy před dávnými lety na zámku panstvo přebývalo. Hlubokým tichem zadul silněji ranní větřík a s ním přivanul proud jemných tónů, líbezný, čarovný akkord, jenž se hned rozplynul jako kouzelný třpyt a duhové barvy rosy na slunci, když mihne se větrem setřesena. Ale již nový proud tónů zazněl, slaběji však, a nesen větříkem zavanul přes palouček do šera starých stromů, kdež zanikl.

Dnes už líbezné ty zvuky Švehlu nepřekvapily, jako když sem po prvé přišel. Znaltě jejich zdroj, Aiolovu harfu, visící na pavilonu, listím chmelovým zakrytou. Nicméně, ač měl nějak na spěch, stál a naslouchal. Pak chtěl dále jít a pavilon minout. Hodinky však, na něž pohlédl, rozhodly jinak, jak se podobalo.

Mladý muž zamířil stezkou kolem paloučku k osamělé budově. Než však došel ke schodům, zastavil se opět. Zaslechl lidský hlas. Někdo byl v pavilonu. Již vyšel, již stál nad schody muž vysoké, statné po-

stavy, s černou páskou přes levé oko, bílých, mohutných knírů a bílých vlasů, svěží však barvy v líci, jadrný starý důstojník. Jemu po boku stanula dívka ve světlých letních šatech, tmavovlasá, přibledlého líce, vážného, jímavého výrazu. Chvilku hleděli mlčky před sebe, těšíce se rozhledem.

Archiváře, jak stál stranou, spatřiti nemohli. Potom sestupovali se schodů, při čemž dívka starému pánu podala ruku, a brali se přímo do parku, mezi stromy.

Pohled na starého pána a sličnou dívku mladého učence nad obyčej zajímal. Již jak je z nenadání spatřil, živější nach lícem mu proskočil. Nejzřejměji to však oko jevilo, oko zazářivší, tkvící na mladé dívce. A pak sledovalo ustavičně její štíhlou, pružnou postavu, až zmizela ve stínech staletých dubů.

Tak jak za ní mladý muž hleděl, nebyl to ten klidný „pan archivář“, jenž pilně sedal v archivu a tam sobě často spokojeně zapískal. Kdyby ho přítel správce nebo jeho ženuška tak vzrušeného viděli, ani by zraku svému neuvěřili, zvláště jak pojednou se rozhodnuv, pustil se za starým důstojníkem a jeho sličnou průvodkyní. Nedal se však přímo, nýbrž zabočil na jinou stezku, aby jim nadešel.

Dostal se opět pod hustou klenbu starých bukův a dubů, pod níž čím dále bylo tím stinněji. Tak docházel, pilně se ohlížeje, k volnější prostoře travou a metlicí zarostlé. Na té stál mezi starými duby nějaký pomník: kamenná pyramida na čtyřhranném pod-

stavci. Šedý pískovec pomníku změnil svou barvu jemnou vrstvou lišejníku, který skoro všude se zachytil. Špinavou jeho žlutí prorážel zelený, drobný mech na guirlandách na bocích pyramidy a všude, kde byla jaká prohlubinka nebo vryp po dlátě.

Celek byl jednoduchý a tratil se zvláště tu v mohutném svém okolí mezi obrovitými kmeny starých dubů.

Sem také docházeli volnou procházkou starý pán se svou průvodkyní. Stanuli dříve u pomníku než Svehla.

Bezděky se zastavil a pozoroval statného starce bílých knírů a sličnou dívku přibledlého líce, stojící pod klenbou mohutných dubů v temnosvitu u zapomenutého, omšného pomníku.

„Co je to?“ tázal se starý pán, nachyluje se značně ke kameni.

„Vojákův pomník. Proto jsem vás sem vedla.“

„Je tu pochován?“

„Ó nikoliv, odpočívá daleko, v Itálii. Byl to mladý šlechtic, nastávající dědic zdejšího panství.“

„Ze které doby je ten pomník?“

„Z Napoleonských válek. Však je tu nápis.“

Dívka pokleknuvši, jala se čísti nápis na podstavci, valně sešlý a zarostlý.

„*Memoriae*“

To bylo zřejmo; však dále to šlo tíže, a ne bez namáhání přečtla tato slova:

*„Memoriae“ . . . baronis a Rudau subcenturionis
secundi in legione lin. pegeri — — Qui adolescens
pro patria — —“*

Tu přestalo slečnino umění epigrafické.

Bylyť spodnější řádky mechem skoro úplně zarostly.

„Ráčíte-li dovolit, dočtu ten nápis.“

Tak archivář slečnu oslovil.

Lekla se, jakoby nějaký Robin Hood vystoupil ze šera dubů. Také starý pán byl překvapen. Jediné jeho oko, a to ještě velmi slabé, marně se snažilo, aby v tom šeru poznalo příchozího, jehož hlas tak povědomě zněl. Ale jakmile mu Švehla sám své jméno připomenul, důstojník mu podal ihned ruku a živě se s ním vítal.

„Až kam vás vítr zanesl!“ zvolal. „A knihu vidím ve vaší ruce. Snad nemyslíte, že budeme zase čísti.“

„Bylo by mně příjemno. Ale vím, že vám tu bude jako mně. Beru si knihu pokaždé, ale skoro nikdy nečtu. Ta společnost tu mně nedá!“ a ukázal na staré kolem stromy.

„Máte pravdu, a pak, kdož by si tu kazil zrak, když si ho může síliti tou bujnou zelení zde.“

„Já však tu ráda čítám“, mínila důstojníková průvodkyně. „Je tu tak ticho a mysl je tu nějak vnímavější.“

„A fantazie živější“, vpadl starý pán. „Však bych to asi nespočítal, kolikráte naše Hanička tu čísti přestala a nad knihou se do modravé zeleni zadívala všecka zamyšlená.“

„Zde je, slečno, vaše zalíbené místečko?“ ptal se archivář.

„Ne, v té šeré, tiché samotě je jakási tíseň —“

„Ah, tu by se mně právě líbilo,“ mýnil důstojník, „tu u toho pomníku mezi těmi starými obry,“ a ukázal na duby, „tu by se právě pěkně četlo.“

„Ossian snad,“ mínila Hanička.

Starý pán se zasmál a pravil:

„Ó ne, ale o Čingačgukovi a Unkasovi, slavných Indiánech.“

„Nebo povídka pana archiváře o duchách o pokladech!“ ozvalo se opodál; mezi stromy kmitly se růžové letní šaty slečny Zdeňky, jež kvapně se blížíc, zaslechla poslední důstojníková slova, pronesená zvukným, jadrným hlasem. Na okamžik hovor uvázl pro samé vítání. Správcova čilá švagrová prudko objevši vážnější přítelkyni, zasypala ji zrovna otázkami a veselou domluvou.

Brzo se pak společnost rozdělila.

Starý pán vzav archiváře pod paždí, dal se s ním do hovoru. Vysvětlovali sobě, jak že se tak z nenadání shledali. Švehla vypravoval o archivu a badání v něm, o příteli správcovi; starý pán pak o tom, jak věrný jeho starý kamarád, kterého Švehla patrně znal, odjel ku příbuzným a tu že on, důstojník, nechtěl sám v Praze zůstat a tak, když Hanička jela na prázdniny, že se s ní sem svezl. Počal klíti na včerejší bouřku, která je v poli stihla, a vypravoval všecky o ní podrobnosti, ale dodal, že se mu tu začíná líbiti. Že tu sice

byl jednou před lety, když nebožka sestra byla ještě na živu, že se tu však jenom na krátko, asi na den, zdržel a že tenkrát přišlo, proto je mu nyní všecko nové, nevídané; zvláště si liboval, že bujná kolem zeleň, v jejíž léčivou moc velmi věřil, dobře prospěje slabému jeho oku.

Nevšimli si ani za tohoto hovoru, že opustili pomník, neprobádavše jeho nápisu. Ubírali se zvolna, cestičkou vedoucí zpod dubu na volnější místa. Mladý učenec však při všem tom horlivém hovoru svém s důstojníkem bedlivě sledoval dívky kus před nimi kráčející. Nejvíce bylo slyšeti Zdeňčin hlas. Vypravovala, jak se zaradovala, když uslyšela o příjezdu Haniččině.

„Ještě včera večer jsem tě chtěla navštívit a tebe překvapit. Tajně jsem vyklouzla z pokoje a ven na taras. Trochu mne ta tma v parku zděsila, váhala jsem, ale pak jsem se přece hrdinsky odvážila.“

„A proč jsi nepřišla?“

„Odvážila jsem se dosti daleko, až do aleje – ale, prosím tebe, neříkej žádnému nic, zvláště ne švagrovi; oni by se mně vysmáli, že jsem se vrátila. Pro takovou prosaickou příčinu. Bylo ti tolik bláta, a pak—“

„A pak?“

„Pak, ale neříkej, prosím tě, neříkej nic. Napadl mne také strach; byla taková tma a ve stromech hučelo—“

Hanička se zasmála, když pak i konec toho dobrodružství uslyšela.

„Za to jsem si dnes ráno přispíšila s návštěvou,“ pokračovala Zdeňka. „U vás mně řekli, že jsi se strýčkem tu. Pro štěstí mne hlasy od pomníku uvedly hned na pravou cestu. Ale,“ dodala náhle a tišším hlasem:

„To jste se s naším panem archivářem tam sešli a seznámili, tam u pomníku?“

Hanička jakoby na okamžik váhala. Lehounký ruměnc se jí kmitl tváří. Pak rychle odvětila:

„Ano, tam. Tam jsme se sešli. Strýček byl už s panem Švehlou trochu znám.“

„Aj, to snad!“

Hanička však nedadouc přítelkyni dokončiti, pravila:

„Cos to však volala o jeho povídce, o duchách a pokladu?“

„Ah, to ti bylo! Včera. Měli jsme staročeskou večeři. Tu jsme se sestrou vystrojily, a poté večeři on vypravoval.“

„A co?“

„To ti povím až jindy, až si tu zase někdy samy zasedneme. Ale to, o té večerní procházce, Haničko, žádnému neříkej, zvláště ne švagrovi.“

Ony o vlku a vlk byl za humny. Za chvílku jej potkaly. Uvítal vesele slečnu profesorku, jak Haničce říkal, a srdečně pana setníka, kterého znal z té doby, kdy tu důstojník byl po prvé. Správce pozval společnost do zámku, kamž se také všickni odebrali.

Když pak setník Kozák s Haničkou odešli provázeti Zdeňkou, otázal se správce svého přítele, jak on se s nimi zná.

„Se setníkem seznámil jsem se takto: Mám v pražské invalidovně krajana, dobrého někdy otcova přítele. Toho občas jsem navštěvoval a skrze něho jsem poznal Oresta a Pylada invalidovny, setníka Kozáka a setníka Hlaváčka. Byli nerozluční. Vídal jsem je na procházce. S jinými nikdy nechodili. Tak jsem doslechl od krajana, že setník Kozák byl náruživý čtenář, pro kteroužto náruživost tím více byl nešťasten, když v Itálii přišel o oko a když mu zůstalo jediné, velmi zesláblé, kteréhož čtením nesměl namáhati. Však to jistě víš.“

„Slyšel jsem.“

„Ale přítel mu byl dobrou náhradou. Obětoval se a čítal mu. Zle však bývalo, když setník Hlaváček se časem roznemohl a ani ven nemohl. A tu se stalo, když jednou zase stonal, že přišel jsem do invalidovny. Procházel jsem se s krajanem venku a tu jsem zahlédl setníka Kozáka na lávce pod keřem s nějakým starým vojákem, jenž mu četl z knihy. Ale jak! Stoje opodál naslouchal jsem tomu namáhavému slabikování starého vysloužilce. Viděl jsem, jak setníkem to občas škublo, jak je netrpěliv. A přece poslouchal. I zželelo se mi obou veteránů, i poslouchajícího i čtoucího, na němž bylo viděti, že se vynasnažuje, a samým namáháním se potí. Přistoupiv, požádal jsem za svolení,

abych mohl posloužiti. Sumou, po nedlouhém jednání zasedl jsem na místo invalidovo a četl jsem. Přiznám se, že jsem si dal záležeti; a obstál jsem v úřadě předčitatelském. Toť se ví, že pak jsme se dali do hovoru. A ten mne velmi bavil. Setník Kozák je sečtělý muž, má mnoho zkušeností a pěkně vypravuje o válečných příhodách a italském životě, který seznal důkladně.“

„A zůstal jsi v tom úřadě?“

„Zůstal, pokud setník Hlaváček stonal. Trvalo to několik neděl. Za tu dobu jsme se dosti spřátelili.“

„To byla asi samá vojna, to čtení, samý čmoud střelného prachu a krev.“

„Ani bys neřekl, jak starý ten dělostřelec má rád básníky, zvláště Shakespeara a Waltera Scotta. Měl bys ho slyšet, jak klně, až se práší, když se mu něco zvláště zalíbí, a jak živě sleduje čtení a výkřiky je přerušuje. Takového pochvalného, tak výrazného, myslím, uznání asi málo kdy jsi slyšel.“

„A což slečna Hani, ta profesorka, s tou jsi se také již znal?“ ptal se správce.

„Setkal jsem se s ní u strýce. Bylo to také ještě za nemoci jeho přítele. Jednou mne něco v Praze zdrželo, a když jsem přišel do invalidovny, bylo již pozdě. Nicméně jsem šel rovnou cestou k setníkově lavičce pod vysokým keřem. Seděl tam, ale s ním nějaká slečna a četla za mne.“

Tu archivář zamlčel, jak byl překvapen, jak zjev sličné dívky čtoucí tomu starému setníkovi se mu za-

líbil, jak opodál stanuv, naslouchal jejímu zvučnému, příjemnému hlasu, jenž ho prvním svým zvukem nějak mocně zaujal, jak se nehnul s místa, až dívka dočetla celou kapitolu, a jak po té ještě čekal, nezačne-li dále čísti, aby naslouchal jejímu přirozenému, živému čtení a jejímu lahodnému hlasu.

A bylo toho ještě více, co pan archivář zatajil, jmenovitě to, jak seznámiv se s neteří setníkovou toužil, aby se s ní opět co nejdříve setkal, a jak litoval, když se to za dlouhý čas nestalo.

Zatajil, jak ji v Praze vyhledával, aby ji mohl spatřiti, ji potkati nebo s ní několik slov promluvit, zatajil, jakou pro něho bylo radostí, když s ní jednou kráčel od invalidovny až do města, jak rád na tu cestu opodál Vltavy a pak ulicemi vzpomínal, jakoby na nějakou procházku kouzelným sadem.

„Divím se,“ mínil správce, pokračuje v hovoru, „divím se, že starý pán až sem se odvážil. Bude míti, myslím, o jednu výpravu válečnou více, a obávám se, že setníku Hlaváčkovi, až se sejdou, bude jen o svém ústupu vypravovat.“

„Jak to?“ divil se Švehla.

„Chudák stará,“ litoval správce starého setníka. „To se mu po venkově tuze zastesklo, když — Ale abys rozuměl. Polesný je po druhé ženat, to snad víš; děti má jako kuželek a všecky z druhého manželstva, až na nejstarší, na Hanu. A její nebožky matky bratr je setník Kozák.“

„To vím.“

„A nynější paní polesná, toť je přirozeno, má své nejraději. Ale ostrou by na nevlastní být nemusila.“

„Na Hanu?!“ ptal se archivář s účastenstvím.

„Ano. Polesná je ostrá, ano zlá, a polesný pod její vládou. Bylo již dosti bouřek, že nechává Hanu v Praze učit a to pro divadlo, že to stojí moc peněz, že to je všechno nadarmo a že tím trpí ostatní děti. Mimochodem řečeno, u polesných není žádného jmění.“

„Ubohá,“ politoval archivář, naslouchaje velmi pozorně.

„Ostatně není polesná v právu. Něco málo zůstalo Haně po nebožce matce. Z toho je v Praze a ostatek většinou platí—“

„Snad ne strýc, setník! Je-li možná!“

„Ano, on. Sám sobě utrhne ze své pense. Však ho Hana také má ráda. Jak Zdeňka vypravovala, jen o tom blouzní, až dostane místo, že strýček půjde k ní a že budou spolu šťastně hospodařit. Přál bych jí to. Jak je mladá, zkusila již dost. Zdaří-li se jí to. Nadání prý má a krásný hlas.“

„Krásný hlas,“ opakoval Švehla, „ano, překrásný. Ale nikdy jsem na ní nepozoroval nějakou sklíčenost,“ dodal jako v myšlenkách.

„To věřím. Umí se přemáhat. Než pravé veselosti, víš, tak jak děvčata bývají, té u ní nenajdeš.“

„Kde by se brala!“

Tou dobou Zdeňka krácejíc od polesných, vracela se oborou a parkem, oddělených od sebe toliko nevyšokou zdí. Byla zamyšlena. Uvažovala, dobře-li uči-

nila, že Haničce se svěřila. Mínila včerejší svou nepodařenou romantiku večerní procházky tmavým parkem a oborou. Kdyby tak Hanička švagrovi nebo třeba jen strýčkovi pověděla! Ale ne, nepoví, je příliš vážná, a zná ji, dá-li slovo, že mu dostojí.

Než, bude-li mlčeti ten, kterého tam na tarasu se tak lekla, který proti ní vystoupil jako černý, strašidelný stín? To byl jistě člověk domácí a ne cizí! Kdo to asi byl? Jiný ne než archivář nebo — on — Semenec! Již včera večer, jak všecka bez dechu jako honěné ptáče vrazila do svého pokojíku, o tom uvažovala. Co by si pomyslíl! Ale proč se nehlásil, proč ji neoslovil? Ó té jeho neodhodlanosti! Oči mu mluví, ale ústa mlčí. A nyní ještě tak podivně hledí! Co mu je? Hněvá-li se, nebo snad —

Bystrý v těch věcech dívčí vtip ji uvedl na pravou stopu. Jak na ni uhodila, zaradovala se a div se nedala do smíchu. Možná-li! Že by žárlil! Byl-li však na tarasu on! Archivář sotva. Dobře si ho dnes všímala, pozná-li na něm něco. Než ani mrknutím oka nedal na jevo, že by ji byl pozoroval. A nač by mlčel a se přemáhal? Nač by to tajil? Jistě by ji poškádlil, kdyby to věděl!

Ah — tu jde zrovna proti ní. Sám. Nyní by mohla.

Potkali se u samé lipové aleje. „Archivář“ byl zamýšlen a krácel hledě do země. V tom rázem se zastavil a hlavu pozvedl. Před ním stála slečna Zdeňka, přímo hledíc mu do tváře, šibalsky se usmívajíc. Hrála si na smělou. Mladý učenec se zarazil, jako při něčem postižen.

Otázán, kam míří, okázal na foliovou knihu pod paždí a odvětil, že jde do pavilonu pracovat, v archivu že se mu nechtělo za tohoto krásného dne.

„Ano, dnes je krásně, ale včera večer —“

Archivář pohlédl bystřeji na Zdeňku. Řekla to tak divně, usmívajíc se a pátravě na něho hledíc.

„Cestičky dnes vyschly, ale včera večer —“ pokračovala ve smělém, odvážném útoku.

Archivář nějak sebou hnul a začervenal se.

„Ano, slečno — ano — bylo škaredě, ale prosím vás —“

Zdeňce se uvolňovalo. Ten to nebyl. Neví o ničem. Nicméně pro jistotu se odvážila posledně.

„Vy jste již zůstal po večeři doma?“ ptala se.

„Ah, už rozumím!“ zvolal Švehla. „Vy jste mne viděla! A jak to.“

„Vás?!“ Úžas slečny Zdeňky byl v ten okamžik opravdový. Než vzpamatovala se ihned a dodala:

„Ano, vás. Divím se — vlastně —“

„Bylo mi v pokoji nějak dusno. A venku takový vzduch.“

„Ano, ano.“

„Ale nedošel jsem ani do obory.“

„Snad jste měl strach.“

„Ó, prosím!“ protestoval vesele archivář. „Ale bylo tolik —“

„Bláta a mokro. Haha, také romantika?“ a uklo-nivši se mu, chvátala napříč lipovou alejí, zahradou k tarasu. Bylo jí veselo. Šla s nejistotou, připravena

archiváře poprosit, aby nic neříkal, viděl-li ji a zatím on sám byl na noční procházce!

V radosti své hopkovala přes dva schody najednou, ale na posledním, nahoře na tarasu, rázem se zastavila. Semenec! Vstoupil z nenadání. Ani ho neviděla, jak stál za velikou pískovcovou vásou.

„Dnes jste se tak nelekla, slečno, ani nevykřikla, jako včera.“

Aha!

Už to ví! A jak zkrátka to bylo —

„Proč bych křičela, proč bych se vás lekala?“ ptala se Zdeňka, tváříc se překvapena, divící se.

„A proč pak jste se včera večer tak lekla, když jste se vracela z procházky?“

Zapíratí nebylo možná.

„Ah, tak vy jste to na mne vystoupil! To bylo hezké od vás. A co jste, smím-li se optat, tu dělal?“

„Jen tak. Vábilo mne to ven jako pana Švehlu a vás!“

„Jak to?! Nerozumím,“ řekla nahlas, dodávajíc sobě vážného vzezření. Ale v duchu pomyslila: „Švehlu také viděl!“

„Já také ne, slečno Zdeňko,“ Semenec děl tónem, jenž nabýval nádechu elegického. „Jen to jsem viděl, že pan Švehla nejprve šel do aleje a do parku a za chvíli vy.“

Zamlčel se a to bylo jeho neštěstí. Tím sestavením vyjádřil sice své podezření, kteréž však zároveň popudilo správcovu švagrovou.

Nach zaplanul po jejím líci a ve tmavých očích jejích prudko zasvitlo.

„Co tím chcete říci? Proč mlčíte?“

A opravdu mlčel.

„Snad si nemyslíte?!“ zvolala slečna Romantika nějak podrážděná.

„Ale ne, ne slečno, již ne!“ vpadl jí Semenec chlácholivě do řeči.

„Již ne!“ opakovala, „a prve ano! To je hezké. Bůh ví, co jste ještě více viděl! Čím jsem si tohoto podezření zasloužila?“

Semenec za těchto slov sklopil oči; ale hned je pozvedl, hned kvapně vykročil za Zdeňkou, jak se rychle obrátila a pryč, do dveří kvapila. Volal ji. Marně.

Stanul sklíčen. Tu to má! Chtěl se domluviti, chtěl nabýti světla do mraku, který ho od včerejška tížil. A má z toho! Nešťastný archivář, nešťastná jeho povídka! Ale světélko přece měl, a to v jejím hněvu a jak nepřímo se ohradila. To by nemohla učiniti, kdyby se byla tajně s tím učencem sešla. Hněvá se však a bude se hněvati!

VII.

Ubíraje se k pavilonu Švehla uvažoval, proč přítelova švagrová tak na něm vyzvídala. Když ho viděla jíti tak pozdě na procházku do obory, proč přímo a zrovna se neptala kam to šel a kde byl? Ci by snad něco tušila, že šel k vůli Haně, aby aspoň její stín snad

zahlédl v ozářeném okně myslivny? Není možná. Či by snad Hana, zvěděvši od ní o pozdní jeho procházce, pomohla jí domněnku svou vysvětlit?

Ale toto pomyšlení zamítl hned, jakožto pošetilé a pro Hanu urážlivé. Venkonce to není jistě nic jiného, nežli že romantická mysl slečny Zdeňky po jeho povídce z archivu bůh ví co v tom viděla.

U pavilonu bezděky stanul a hleděl nahoru na schody, kdež ráno u toho sloupu zahlédl ji se starým strýcem. Jak jí to slušelo! Myslíl na ni dále ještě když už byl nahoře v pavilonu, když už seděl na židli u menšího stolku, stojícího na konci za sloupy, mezi nimiž chmelovým proudilo jasné světlo. Kromě toho stolku byly tu ještě dva, větší uprostřed a menší na druhém konci také za sloupy. Mimo ně a několik židlí tvrdých a starých neměl pavilon žádného nábytku. Stěny celkem bledě modrou barvou natřené byly malovanou architektonikou rozděleny v pole, při jejichž spodcích bělaly se malované tabulky rázu starořímského. Na deskách těch zardívaly se nápisy, někdy pozlacené, nyní velice zašlé.

Mladý archivář seděl chvíli v myšlenky pohroužen, nedbaje knihy z archivu přinesené. Byla prostě vázaná o hřbetu z hnědé kůže, majíc na barevné, ale vybledlé a odřené desce přilepený bílý papír divně vystřihovaný pro titul, jak bývalo v kancelářích obyčejem. Švabachem tam bylo napsáno:

„Památní Kniha událostí, jakož i . . .“

Ostatek byl vybledlý a nečitelný. Kniha tato, psaná jazykem českým, pocházela od nějakého vrchnostenského úředníka, jenž zajisté ještě cop nosíval. Ale spoň v mládí.

Konečně archivářova mysl opustila polesných Haničku a obrátila se ke švabachovým klikatinám prostých, kancelářských memoirů.

Podle založeného znamení počal archivář čísti:

„Léta Páně 1801ho.

Tento první rok devatenáctého století byl šťastný a dávno vinšovaný, v němž pokoj mezi císařem pánem a Francouzskou republikou zavřen jest od k tomu splnomocněných pánů jednatelů, s císařské strany J. E. P. pana hraběte z Kobenců a od Pana Francouzského měšťana Jozefa Bonaparta dne 9. února v městě —“

Švehla dále již nečetl, nýbrž letmo přehlížel foliovou stranu, obsahující toliko zprávy obecně známé. Ale když obrátil, v půl straně se zastavil a bezděky se nachýliv, četl pilně a velmi pozorně. —

Po obědě, při kterémž paní správcová si povšimla zamlklosti Semencovy a jeho elegicko-prosebných pohledů i toho, že si jich a Semence vůbec Zdeňka nevšímá, odešel pan „archivář“ záhy do archivu. Začal pracovati, nějakou dobu i vydržel, ale pak vzav zase pod paždí onu knihu, s kterou již dopoledne v pavilonu seděl, zamířil do chladu starých stromů. Pozoruhodné při tom bylo, že prve než se tam odebral, podíval se ven na chodbu a na síň; když tam ni-

koho nespátřil, vyšel, nějak však kvapně, jakoby hleděl, aby nikoho nepotkal.

Zasedl opět do pavilonu a četl v staré knize a poznamenával si tužkou na papír, co pro něho bylo zajímavé. Tak pracoval dlouho; ale přes tu chvíli vyhlédl z pavilonu ven, jakoby někoho čekal nebo vyhlížel. Ano dvakráte i vstav, vyšel až na schody. Nikdo nepřicházel. Kolem vládlo hluboké ticho; ani lístek se nehnul a harfa Aiolova nezavzněla ani nejslabším strun zachvěním.

Bylo již pozdě odpoledne, když nechav knihu na stolku, vyšel z pavilonu míře do nejdivočejší partie v tu stranu mezi staré duby u osamělého pomníku. Byl jako lovec, jenž hledá nové stanoviště. Zde vedlo se mu poněkud lépe, byť nenašel úplně, co hledal. Zastal tam na osamělé stezce starého setníka, který měl už z procházky domů namířeno. Švehla nabídl se mu za průvodce. Za řeči se dověděl, že tu Hanička také byla, ale že setkavši se se slečnou Zdeňkou, odešla s ní do zámku.

Teď Zdeňka bude její nerozlučnou společnicí! Pomyšlení to archiváře zrovna netěšilo. Když u brány vedoucí do obory a k myslivně se rozloučil se starým setníkem, vracel se nápadně rychle.

Staviv se rychle v pavilonu, vzal si tam starou knihu a bral se pak rychlým krokem alejí na přič a zahradou. Zvolil si schválně odlehlejší chodník, ten, jenž vedl ku zarostlé besídce. V ní slečna Zdeňka ráda sedávala. Snad je tam zas a s ní. Ale nebyla, nebyly tam. To jsou ve Zdeňčině pokojíku nebo kde.

Nad nezdarem svého hledání rozmrzlý, kráčel síni do archivu, aby tam uložil starou knihu. Již u samých dveří měl překvapení. Bylyť pootevřeny. A on je zavřel, když odcházel. Jak jimi nahlédl, zajiskřily se mu oči. Tam stála ta, k vůli níž nyní počínal se stěhovati z archivu do pavilonu, kterouž všude, po všech cestičkách až do té chvíle hledal.

Hana volně rukama se opírajíc o stolec, na němž ležely staré knihy, hleděla před se, na protější stěnu, jakoby tam pilně pozorovala značně sešlou, prastarou malbu freskovou: pannu nesoucí těžký sloup, oděnou antickým úborem, jak jej renaissance malovala.

Hana, v plném, zlatém světle zapadajícího slunce, nepozorovala již alegorii síly, nýbrž zamyslivši se nad ní, uvažovala. Byla tak zabrána do myšlenek, že ani hned nepovšimla si archiváře, jenž tiše vkročiv, stanul u dveří. Snad ucítla jeho pohled. Obrátila se a přes její přibledlé líce přelétl lehounký ruměnc.

„Vešla jsem bez vašeho svolení do vaší říše,“ pravila usmívajíc se poněkud rozpačitě. „Nejsem však vinna. Slyšela jsem před chvílí vaši povídku odtud čerpanou.“

„Slečna Zdeňka vám ji vypravovala?“

„Ano, v parku. A tak vzniklo mi přání, abych se podívala na tu místnost.“

„Kdež na vás tolik vzpomínám,“ kmitlo se archiváři hlavou, ale neřekl toho.

„Zdeňka byla hned ochotna, vypůjčila sobě v kanceláři klíč,“ pokračovala Hana. „Marně jsem namí-

tala, že o tom nic nevíte. Pravila, že si vás udobří sama. Teď odběhla.“

„Vítám vás ve své zapůjčené mně říši,“ vpadl jí archivář do řeči. „Udělím vám všechna privilegia, jakýchkoliv sobě budete přát, a to za milé překvapení, kteréž jste mně způsobila.“

„Věru nebyla bych se nadála v Praze, že se sejdeme na Radinově, a nad to tu v archivu. Nic jste mi neřekl, že sem pojedete.“

„Dověděl jsem se pozdě, když už jsem odjel z Prahy, že můj spolužák a přítel je tu správcem. I napadlo mi, ten že by mně mohl býti prospěšným při dobývání pokladu.“

„Je pro vás hojný a veliký,“ a zraky dívčiny přelétly svazky listin a staré knihy.

„Ano, tu v archivu je poklad,“ Švehla opakoval významně.

„A nemáte aspoň takového nebezpečení, jako čaroděj v té vaší povídce.“

„O život arci neběží, ale—“

Hana pohledla naň překvapeně.

„Rád bych, aby se to tak skončilo, jako v té mé povídce. Rád bych si odnesl odtud poklad, pro nějž jsem schválně přijel, a ne pro ty zaprášené listy zde.“

Hlas archivářův nabyl tónu vroucnosti.

„Slečno, doufám, že mi rozumíte. Čekal jsem tu, zavřen mezi těmito starými pamětníky, na vás, čekal jsem toužebně, až—“

V tom umlkl; Hana naslouchajíc se zrakem sklopeným náhle pozvedla hlavu. Ozvalť se přede dveřmi Zdeňčin hlas a již tu byla, vběhnuvši sem jako střela.

„Tu je, tu ji nesu!“ volala ještě mezi dveřmi. Umlkla překvapením, držíc v ruce starou knihu s modrou ořízkou, v oranžových deskách, onu, ze které vznikla ta staročeská večere. Odskočila pro ni k sestře, správcové, a vrátila se pro „pana archiváře“ příliš brzo a také náhle a z nenadání, ač on i Hana dobře věděli, že mešká nedaleko.

Švehla se neubráníl na okamžik jakémusi zmatku. „Zde asi, slečno, zde, co stojíte,“ zamlouval, „byl ten poklad.“ Zamlčel se, ale v tom se ho Zdeňka, překvapeně s Hany na něj hledíc, vesele otázala:

„A tam, co vy stojíte, pane archiváři?“ A nečekajíc odpovědi, sama dořekla: „Tam snad byl ten čaroděj. Jen aby vám poklad neujel jako jemu.“

„A vás aby, slečno, ten jistý rytíř neunesl!“ bránil se žertem archivář.

„Oh, pane archiváři, jsme tu dvě, Hanička a já.“
„Však by se druhý rytíř také našel.“

„Jen jestliže bys, Zdeňko, se nebála noci v parku,“ škádlivě se Hana ozvala, „a kdyby tak ještě byla bouřka a přšelo, a—“

„Ssst— Haničko!“ hrozivě i prosebně Zdeňka zvolala. „Však by mne můj rytíř chránil. O panu archiváři bych byla přesvědčena. Ten se nebojí,“ dodala šelmovsky. „V noci, za tmy, po bouřce, v blátě vydá se do obory na procházku jako za májového rána.“

„Tmavá noc po bouři je vám půvabna?“ tázala se Hana.

„Ah, slečna Zdeňka učiní ze mne nějakého romantického rezervance. Bylo to jen jednou.“

„Toho večera, kdy jste přijeli, víš-li Hano,“ vpadla mu Zdeňka do řeči. Však náhle, jakoby to byla mluvila beze všeho úmyslu a ničeho si nevšimla, kvapně řeč obrátila :

„Ale prosím, pane archiváři, teď mi právě připadlo. Prve jsme s Haničkou mluvili o těch nápisech v pavilonu, zvláště o dvou.“

„Jeden je anglický a ten druhý řecký,“ dodala Hana.

„Ano, ten, při kterém švagr vždycky s hrůzou si připomíná, jak jeho učenost slábne, že již nezná velikých písmen řecké abecedy. Onehdy jste mi je pověděl, ale já jich už slovně neumím. A nás vždycky napínaly, zvláště proto, že jsou připsány a ne malovány jako ty ostatní plné sentencí. Ale nikdo nám je tu na Radinově neuměl vysvětlit.“

„Ten první,“ odpovídal archivář, nikterak se na Zdeňku nehněvaje, že prozradila jeho noční procházku a udala i den, kterého ji vykonal, „ten první zní v překladu :

*Jak sladce na tom paborečku dřímá
měsíce zář! Pojď, zde si zasednem,
a necht se huďba v sluch nám vlezuje;
vždy noc a jemný klid se shodují
se sladkým souzvukem —*

Ten, jenž si na tyto verše Shakespearovy v pavilonu vzpomněl, byl jistě muž jemného citu a poeta. Jsem přesvědčen, že tam v pavilonu nejednou za noci meškal a hleděl do starého parku v záři plného měsíce a naslouchal hudbě.“

„A sám?“ tázala se Zdeňka.

„Jestliže s nějakou Jesikou, slečno, pak mu nocturno znělo tím líbezněji, a noc byla mu tím krásnější.“

Hanička naslouchala tomu hovoru mlčky a vážně. Neusmála se ani, když její přítelkyně se tak čtveračivě otázala; ba na přibledlém líci jejím zjevil se stín smutné dumy.

„A ten řecký nápis, pane archiváři?“ ptala se Zdeňka.

„Je z Homera, slečno. ‚Theios moi elthen oneiros ambrosiën dia nykta.‘ Božský mně přišel sen za nebeské noci. Záhadným se alespoň mně stává tím, že v citátu tom, patrně zúmyslna je z původního verše vynecháno slovo ‚ve spánku‘.“

„Tedy božský ten sen za nebeské noci neměl ve spánku,“ opakovala Zdeňka, „nýbrž ve bdění. Ah, toť věru tajemné! Kdo to psal, kdy a jaký to byl ten božský sen? Ach, povězte, pane archiváři! Nic nevíte? Takové věci nejsou v archivu? Haničko, pan archivář se tájemně usmívá, jistě něco ví, pomoz mně prosit, ať nám poví.“

„Rád bych, slečno. Ale co tím veršem chtěl ten neznámý říci, to je dávný sen. V čarokruhu poesie přestává všecko badání. Oba nápisy jsou psány asi jed-

nou rukou a doplňují se snad. Mne samého to zajímalo. Náhodou —“

Zdeňka zajásala a zatleskala rukama. I Hana plná napjetí obrátila své tmavé oči na mladého učenice.

„Neradujte se napřed, slečno. Náhodou přišel jsem ne na vysvětlení, ale na stopu domněnky.“

„I ta nám bude milá,“ pravila Hanička.

„Vezmete-li za vděk, milerád povím, čeho se domýšlím. Docela bez opory však nejsem,“ dodal a sáhl po staré knize, obsahující prosté memoiry vrchnostenského úředníka, jež onehdy v pavilonu tak pozorně četl.

Slečny usedly na vyzvání archivářovo na židle, on pak nemaje třetí, upravil sobě sedadlo proti nim z několika starých foliantů. Hana usedla ne bez váhání, ohlížejíc se na čas. Zdeňce se však to velice líbilo i místo, i okolnosti, za kterých měla uslyšeti, jak pravila, novou povídku z archivu v archivu.

„Bude však krátká,“ podotkl mladý archivář, „a také ne tak strašidelná. Doufám, že se vám jí, slečno Zdeňko, zavděčím alespoň tím, poněvadž jedná o tam těch,“ a ukázal rukou nad sebe, směrem, kde byl sál s podobiznami.

„Snad ne o tom mladém hulánském důstojníkovi a té krásné šlechtičně mladé!“

„Zrovna o těch, a také o té staré dámě, která vedle nich visí.“

„Víš, Haničko, o těch, co se nám tak vždycky líbili. Tak už posloucháme.“

VIII.

„Koncem minulého věku,“ začal mladý archivář, „a počátkem tohoto vládla Radinovským zbožím baronka z Rudova. Byla vdova a letná. Děti neměla. Dědicem jejího všeho jmění byl už napřed ustanoven její sestřenec, mladý baron, také z Rudova. Sloužil v armádě a účastnil se bojů, mladičkový ještě, jež tenkrát vedeny s francouzskou republikou v Itálii.

Asi dvě léta po Lunevillském míru přijel na delší dovolenou ke své tetičce sem na Radinov. Ani netušil, že tu najde nevěstu. Stará baronka mu ji chystala, Byla to její daleká příbuzná, dcera zchudlého hraběte, sirotek.“

„To byla ta krásná tam na obraze?“

„Ano, slečno. Stalo se, čeho sobě stará baronka tak toužebně přála. Mladí lidé zamilovali se navzájem a byli šťastni. Tenkrát bylo na Radinově velmi živo. Hlučné společnosti se často scházely, mnohé zábavy se odbývaly, a často také v parku. Můj pramen se o nich nejednou zmiňuje. Než nám dostačí, že žili tu nejšťastnější lidé. Mladý baron byl muž velice vzdělaný a myslí vnímavé a poetické, jak určitě soudím z jeho bibliotéky, která tu po něm všecka zůstala.“

„Z těch dob, myslíte, že pocházejí ony verše v pavilonu?“ ptala se Hana, pozorně naslouchající.

„Myslím, slečno. Od té doby tu nikdy vrchnost nesídlila, z úředníků to sotva kdo napsal, zvláště za starších dob, a vybledlé písmo ukazuje na dobu před mnohými lety,“ vysvětloval archivář.

„Ach,“ povzdechla hlasitě Zdeňka. „Představím-li si toho krásného šlechtice a tu krásnou komtesu, jak kráčejí parkem k pavilonu —“

„A jak tam usedli za tiché, měsíčné noci,“ doplnil archivář usmívaje se. „Není-li má domněnka pravdě podobná, že mladý, roztoužený, přeblažený ten šlechtic ve vlastním rozechvění napsal tam ty verše, jež tlumočily city jeho opojené duše?“

„Ale když to smutně skončí, já už vím,“ odvětila Zdeňka jako rozmazlené děcko

„Za to bude to snad zajímavější. Neštěstí je vždycky interesantnější nežli štěstí. Ostatně se konce domýšlíte.“

„Byla vojna.“

„Ano. Mír v Lunevillu smluvený dlouho netrval. Konsul francouzské republiky se stal císařem a ohrožoval Evropu. Také císař František mu vypověděl válku. Mladý baron z Rudova musil k pluku. Té doby byl už s komtesou zasnouben. Nežli odjel do války, sezvala baronka velkou společnost a naposled odbývána veliká slavnost na jejich počest. Byloť zrovna náhodou v předvečer narozením mladého barona. Tenkrát byly v módě živé obrazy. Také o té slavnosti je pořádali a sice v parku v pavilonu; ten se k tomu dobře hodil. Za té letní noci zářil park světly a hlaholil hudbou. Byla to slavnost při všem hluku a při veškeré nádheře asi málo veselá.“

„Chudinka, komtesa,“ povzdechla Zdeňka nahlas.

„Ubozí oba,“ dodala tišším hlasem Hana.

„Když byla společnost nejvíce zabavena, stalo se, že mladý baron osaměl se svou tetou. Pohnuta hleděla na kvetoucího, krásného muže, pak chopivši ho za ruku, pravila třesoucím se hlasem:

„Kdyby tak Bůh dopustil – a tys padl – jak mi – o tom podáš zprávu, jak se mi zjevíš?“

Hladě starou paní a konejšce ji, vesele odvětil důstojník:

„Padnu-li, drahá tetičko, tak se ti zjevím jako vlaštovička.“

Brzo poté, záhy po půlnoci, oznámeno, že kočár je připraven. Mladý baron se rozloučil a jel. Jak mu opravdu bylo a jak jeho nevěstě, o tom mé kancelářské memoiry mlčí, ale snadno si domyslíte.“

Archivář na okamžik ustal.

Zlatá záře zapadajícího slunce již zmizela, a jenom poslední svit denní chvěl se starodávnou komnatou. Obraz Opatrnosti na stěně počínal již temněti a ve příhradách na té stěně hlubší již stín halil svazky listin a knihy jakoby temnou rouškou. Mladé posluchačky zajaté vypravováním si toho nevšimly. A mladý učenec také ne. Ten jen viděl, jak to Haně s tou archivální stafáží sluší. Zdeňka mu však dlouho pozorovati nedala. Jí připomenut vypravoval dále:

„Mladý důstojník přirazil šťastně k armádě arciknížete Karla. Tu na Radinově čekali toužebně zprávy z bojiště a především zprávy od něho samého. List konečně došel, byl však ještě cestou do Itálie psán. Odtud však nepřicházely po té žádné zprávy. Obě dámy

byly nešťastny. Stará baronka těšila ještě komtesu, jak mohla, přestala však. Jednoho rána přistoupila k otevřenému oknu; v tom sletěla vlaštovka a sedla na okno.“

„Náhoda,“ mínila Zdeňka, ač ne zcela rozhodně.

„Baronka se arci na smrt ulekla, ale pak se také tím těšila, že to je věc náhodná. Než pokoje přece neměla, a to tím spíše, poněvadž na zámku nikdy vlaštovky nehnízdily a ani v tu stranu, kde bydlila, nikdy se neukázaly. Sahaltě tenkrát park v tu stranu až k samému zámku a barončina okna hleděla zrovna do houštin a na staré stromy. Vlaštovka tedy na římsu jejího okna byl zjev opravdu neobyčejný. Nicméně mlčela a žádnému nic neříkala.

Druhého však rána vlaštovka byla tu zas a zrovna v tu dobu. Jak baronka ptáče zahlédla, uletělo, a po celý den jako včera nebylo po vlaštovce nebo po vlaštovkách ani památky. Baronku pojalo hrozné tušení, a s úzkostí očekávala třetí jitro. A vlaštovka přiletěla zas.

Tu již stará baronka vykřikla a jak zvolala: „Duše drahá!“ ptáček smutně zatíkal a zmizel. Všecka ještě ohromená, plačíc seděla v křesle, v tom komtesa přišla a vypravovala o podivném snu, který se jí po tři noci zdál: o vlaštovičce, která na úsvitě, kdy se nad parkem červenala ranní zoře, přiletěla a po prvé na římsu otevřeného okna sedla, ve druhém snu až ku hlavám jejího lože přiletěla, dnes až k ní samé, a tak podivně, smutně zakvílela.

Staré baronce to vypravování útěchy nepřidalo; nicméně se tolik pamatovala, že i v tento okamžik všecko komtese smlčela.“

„A jak vlaštovka?“ ptala se Hana.

„Vícekrát se neukázala a mladé šlechtice také již ve snách se nezjevila. Za to pak došly noviny a v seznamu padlých dočetly se i jména mladého barona z Rudova. Padl v první srážce.“

„A kdy?“ ptala se Zdeňka.

„Zrovna v tu dobu, kdy tu na Radinově ona vlaštovička po prvé se zjevila, staré baronce živá a skutečná, mladé komtese ve snách. A nejdivnější je, dokládá můj pramen, že komtesa nic o tom nevěděla, co její ženich tetě své řekl, v jaké podobě se jí zjeví.“

„Co se s ní stalo?“

„Zůstala svému ženichu věrná. Nevdala se. Dokud žila stará baronka, zůstala u ní.“

„Ten pomník tam pod duby,“ dodala Hana, „je z té doby.“

„Ano. To bývalo prý jeho zamilované místo.“

Slečna Zdeňka zhluboka povzddechla:

„Co všechno ten starý park pamatuje!“

Ale v tom už Hana jaksi polekaně vstala.

„Zapomněli jsme na čas. Nastává šero, musím domů, strýček už jistě čeká. Však mu dnes něco pěkného přinesu, vaši novou povídku z archivu.“

„Za kterou vám pěkně děkujeme,“ dodala Zdeňka.

„Pro ni však jsme zapomněli, Haničko, na pramateř kuchařské knihy naší Dobromily Rettigové.“

To již mluvila venku na chodbě. V ten okamžik tam vrazili dva chlapci, kteří přímo k Haně se hnali, oznamující, že má jít domů, že maminka na ni čeká.

Haně přelétl tváří lehký stín nevole. Však jen se kmitl a již zmizel. Rozloučivši se s přítelkyní a poděkovavši mladému archiváři, kvapně odešla za svými nevlastními bratry, kteří, ač je napřed posílala, ode dveří se nehnují. Švehla měl radost pokaženu. Těšil se, že Hanu doprovodí domů. Aby se jí za těchto okolností nabídl, vycítil, že by nebylo dobře.

„Aj, aj, paní polesná Hany ani dočekati se nemůže!“ pravila Zdeňka zvláštním tónem, jemuž by byl Švehla sotva porozuměl, kdyby nebyl věděl od správce, jak polesná opravdu macešsky s nevlastní svou dcerou nakládá. Myslíl na to dlouho ještě, když už byl ve svém pokoji, jaké to jsou trapné poměry pro dívku tak ušlechtilou.

„Však tomu ujde, však v těch poměrech nezůstane!“ pomyslíl sobě, „nenechám ji, nenechám, jen bude-li ona chtít.“

Škoda, že ten diblík dnes na ně s tou starou kuchařskou knihou tak náhle přitřhl! Mohl to již nyní, v tu chvíli vědět, jak Hanička smýšlí. To jest, archivář chtěl vlastně jen potvrzení toho, že se nemýlí, neboť se mu zdálo, a těšil se tou nadějí, že Hana ho nezamítne.

V tu chvíli myslíl na Švehlu a na Haničku „ten diblík“ a po růžové a zářivé stopě v ruměnci a pohledech hledal jejich lásku, vlastně jen tušil a hádal.

Zdeňka si prve dobře všimla jakýchsi těch rozpaků, ve kterých je zastala, když přiběhla s tou staročeskou knihou. A pak měla dosti pokdy, naslouchajíc povídky o mladém šlechtici, jeho nevěstě a vlaštovičkách, aby si všimla vypravujícího archiváře, jeho pohledů, jak často a kterak utkvěly na Haničce. A znali se již z Prahy, a pak —

Když to jí připadlo, vyskočila se židle.

Ta noční jeho procházka! A zrovna oho večera, kdy Hana se strýcem přijela! Ah! A druhého dne ráno hned byl v parku, kdy jindy již seděl v tu chvíli v archivu, a odpoledne zase tam pracoval!

Suma všech těch úvah a kombinací bylo silné podezření, do kterého u slečny Zdeňky upadl „pan archivář“.

IX.

Slečna Zdeňka počínala se starati o jiné, ač mohla sama o svých záležitostech dost uvažovati. Než málo se o ně trudila; bylať jista, že zvítězí, a že to mračno přejde. Za to si ho bedlivěji všimla její sestra, správcová, pozorujíc je nejprve v pohledech páně adjunktových.

Viděla, že Zdeňka se Semencem nemluví, že schválně si ho nevšímá, že Semenec, s počátku malomyslný, počal také pomýšlet na odpor a vzdorovat, až pak brzo opět se obměkčil a pohledy mírnými, ano prosbnými, a všelikerou ochotou, kterouž jen mohl při

stole Zdeňce prokázati, na jevo dával, jak by byl ochoten smluviti mír.

Než slečnina hlavička nechtěla povoliti, nechtěla hněvné mračno s čela svého a ze zraků zaplašit, až už jí správcová domlouvala, připomínajíc jí zkušeně, aby si dlouho nehrála, že Semenec sice je dobrák, ale že by si ho takovým jednáním nadobro mohla odvrátit, aby nezapomněla, že tak hodného muže, který ji nade všecko má rád, by sotva dostala, a že již Semenec dostane brzo samostatné místo, jak ji kmoťříček včera z bezpečného pramene oznámil, třeba že to bylo tajemstvím.

Tu již Zdeňka nedala sestře ani domluviti.

Takové prospěchářské důvody nejen že nic u ní neplatily, ale byly jí proti mysli a měla je za urážlivé. Ozvala se, ona že se nebude vdávati za úřad, ale za muže, ostatně že ona, sestra, soudí příliš ukvapeně, nemajíc o Semencovi a jeho lásce, kterou tak vynáší, žádné jistoty, poněvadž —

Zarazila se a nedořekla, poněvadž ona sama, Zdeňka, o ní nic neví, poněvadž si Semenec nevykonal u ní dosud pro něj přetěžkou zpověď srdce, kterou si představovala po svém způsobu s příslušnou k tomu staťfází a hodně poetickou, a ke které ho tímto svým hněvem přivésti chtěla jako kajícího hříšníka.

Paní správcová mluvila o této věci také se svým mužem. Než ten se tomu jen zasmál. Konaltě tou dobou podobná pozorování milostná, ale jinde. Utěšiv ženu, aby toho hněvu Zdeňčina se nelekala, byl by se

o svém pozorování málem zmínil. Než zatajil přece i před svou ženou, čeho nyní si všímal, totiž, že přítel jeho „archivář“ už tak pilně v archivu neseďá, že každého dopoledne se prochází v parku se starým setníkem Kozákem, že každého odpoledne odejde zase do parku, že sice béře pokaždé s sebou nějakou knihu nebo listinu, ale že málo kdy tam pracuje. Přesvědčil se o tom nepozorován, když zastal přítele učence v pavilonu od knihy odvráceného a tak zamyšleného, že ani nezaslechl správcových kroků.

Jednou ho ani v pavilonu nestihl. Kniha z archivu ležela na stolku, ale pan archivář ten tam. Chodil tu chvíli na konci parku pod duby, poblíže cestičky vedoucí od myslivny k zámku. Druhého dne stará, rukopisná kniha ležela opět na stolku v pavilonu opuštěna. Ale pan archivář už nechodil pod duby a nečekal, až by snad Hana se brala do zámku, aby s ní mohl o samotě promluvit, oč dosud se přičiňoval nadarmo, nýbrž mířil tentokráte přímo do myslivny, stojící zrovna za zdí parkovou na pokraji obory.

Svehla za svého pobytu na Radinově se s polesnými seznámil, ale byl u nich všeho všudy jednou za té doby, nežli Hanička přijela. Nyní tam se srdcem tlukoucím překračoval práh příjemného stavení ve švýcarském slohu, v průčelí hojně zarostlého psím vínem. Těšil se, poněvadž věděl, že polesných nejsou doma. Zaslechl už před tím od setníka, že paní polesná se chystá s Hanou a se svými nejstaršími na svatbu svého bratra, ale dnes ráno zvěděl od hajného,

že pan hejtman nepřišel asi na obvyklou procházku proto, že je všechno z domu, protože i polesný jel na svatbu, a že jen Hana zůstala doma s nejmenšími a se strýcem. Švehla se divil. Co se asi stalo, že Hana zůstala pojednou doma? Rozvažoval, měl-li by za těch okolností jít; neodolal však.

Vcházeje do myslivny, povšimnul si, že nejmenší děti polesných si hrají opodál na paloučku. Byl tomu rád. Na síni nepotkal nikoho, a dveře do pokoje byly otevřeny. Zklepal, však nikdo se neozval. Jak vstoupil, ihned stanul opodál prahu, zraky své obrácejce na levo, kde u nevelké plotýnky při tmavozelených kamnech stála Hana, lehce o zeď opřená. Vařila kávu, jak o tom svědčil planoucí oheň v nístěji a nádoby na plotně. Tak jak byla v letním domácím obleku, lehounce zardělá, zamyšlená v tom koutku útulné světnice, jejímiž okny samá zeleň hleděla, vypadala velmi zajímavě, a slušelo jí to znamenitě. „Archivář“ stál tiše, oči jeho nemohly se jí spustit.

V tom její zrak postřehl jeho stín; trhla sebou a temnější ruměnec zarděl se jí lícem.

„Myslil jsem, že užíváte svatebního veselí,“ zalhal si.

„A zatím kuchařím.“ Vysvětlila mu, že v kuchyni poklizejí, a tak že si vzala strýčkovu svačinu sama na starost.

„Já si ráda zahospodařím,“ doložila. „Právě jsem tak na to myslila, jak bych měla svou domácnost —“ Zamlčela se.

„A nebudu vám překážet?“

„Vy patříte k ní,“ odvětila vesele.

„A patřil jsem k ní, i když jste na ni myslila?“ ptal se archivář, blíže přistupuje. Jako mihnutím utkvěl na něm její jasný pohled.

„Ano. Myslila jsem si, jak taková tichá domácnost je krásná, jaké v ní štěstí, větší než může podati hluk světa.“

„A na mne jste si vzpomněla?“ ptal se znova, blažen radostnou předtuchou a okouzlen její nelíčenou upřímností a veselostí, jaké u ní ještě nikdy neviděl.

„Vzpomněla. Seděl jste se strýčkem v té mé domácnosti.“

„A kdo ještě?“

„Ah, jste příliš zvědav. Zatím ostatních nemusíte znát a spokojte se s naší společností, strýčkovou a mou.“

„A ta je mi nejmilejší, jiné bych si ani nepřál.“

„Vypravoval jste nám pěknou povídku, byla zase z archivu. Strýček poslouchal, jako byste z knihy četl.“

„A vy?“

„Já také poslouchala. A pak jsem vám zazpívala.“

„Mně jste zazpívala?! Slyšel jsem, že nerada zpíváte, to jest na venkově v domácnostech a na venkovských koncertech.“

„I ve velkém městě, i na divadle,“ Hana vpadla mu do řeči, a stín kmitl se jejím čelem. „Ale, prosím vás, nemluvme o tom. Nemluvme o tom dnes v mé tiché domácnosti,“ opakovala, snažíc se vesele

zakončiti žádost svou chvatně a vzrušeně pronese-
nou. „Dnes jsem tu paní a hospodyní; mám živý sen.
A teď,“ pokračovala vesele, „smetana se ještě nevaří,
chcete-li, zazpívám vám, jak jsem si prve myslila. Co
chcete, abych zpívala?“

„Ó zpívejte, zpívejte, cokoliv. Smím-li však žádati,
třeba mou zamilovanou baladu o Thulském králi.“

Požádal, jak mu maně napadlo. Hana ve svém útul-
ném koutečku dala se do zpěvu. Zpívala krásně, při-
rozeně a vroucně tak, že byl archivář dojat.

Než úzkost jakási a tesknost se ho zmocnily. Snad
že ho na ten okamžik opustila naděje, kterou se těšil,
a která ho až do té chvíle tak povznášela a blažila, a
zavládlo pomyšlení, že on má ten krásný zpěv přemo-
ci prostým svým nabídnutím, že za líbezný ty zvuky,
které povedou Hanu ke skvělému žití a leskuplné bu-
doucnosti, nemůže jí nic nabídnouti nežli prostou, ti-
chou domácnost.

Jako očarován naslouchal těm zvukům, hledě pln
nadšení na zpěvačku patrně také dojatou. Jak dokon-
čovala zpěv, bezděky vstal a ještě jak poslední zvuk
dozníval tichou světnicí, přistoupil vzrušen k Haně,
pojal ji za ruce a chtěl je zulíbat.

Než ona vzpamatovavši se, rychle ustoupila, a v ten
okamžik se ozvalo na síni, u dveří tleskání a hlasité:
„Výborně! Výborně!“

A již tu byl starý Kozák.

„Takhle jsem tě již dávno neslyšel zpívat. Vý-
borně! Ah, vítám vás, pane Švehlo! Toť je radost.

To se bude divadlo otřásati hromovým potleském Da capo!“

Srdečná radost zazářila ze starochovy tváře.

„Ah, smetana!“ vykřikla Hana, chytivši rychle nádobu, v níž smetana se bouřlivě vzedmula, hrnouc se k okraji. Byl už nejvyšší čas.

„Vidíte, jaká jsem špatná hospodyně. To již nebudete volati výborně!“ žertovala Hana, hrneček odstavujíc.

„To nic není, má milá! Toť odjakživa, domácnost a umění nejde dohromady. Za tu píseň ti odpustíme všechno.“

Starý setník ani netušil, jak jeho slova se dotekla mladých lidí. Na Haně toho nebylo znáti. Za to archivář byl jako s nadšeného letu a zářivých výšin dolů sražen. Než musil se také přemoci i k vůli setníkovi i k vůli Haně, jejíž rozmilé jednání mrak jeho mysli rozptýlilo. Byla to pěkná chvílka, když s nimi zasedl za stůl ke svačině.

Hana byla roztomilou hospodyňkou; Švehla jí byl velice povděčen, že obratně obrátila hovor, když strýc se nechtěl zpěvu jejího a opery spustiti. Nebyloť žádného divu, že rád rozmlouval o nastávajícím povolání své neteře. Byl to jeho nejmilejší sen, uviděti ji znamenitou, slavenou zpěvačkou, a byl přesvědčen, že se mu vyplní. Proto za chvíli opět se vrátil ke svému slavičku a jeho zpěvu.

„Tolik jsi se bránila té svatbě,“ pravil vesele, „a přece jsi zpěvu neušla. To jest tak, pane Švehlo! Ha-

nička se bála, že ji tam budou zpěvem sužovat, a tu arci se nedivím. Zpívati jen tak, aby se ukázala lidem, kteří jí ani za mák nerozumějí, to se jí přičí. Nu, ale ten jeden by tě byl jistě s nadšením poslouchal," žertoval starý setník.

„Ale, strýčku, prosím vás—“

„Nu co, jakých tajností," vpadl jí setník do řeči; „ví o tom beztoho celý Radinov, i tu pan Švehla.“

Ten žasna přiznal se, že nic neslyšel.

„Ah, to je divné. Ostatně to není dávno; ale uslyšel byste to jistě co nevidět, že naší Haně chystají ženi-cha. Doktora, bohatého vdovce. To paní švagrová, ta nejvíc, protože neví, jakou Hana má budoucnost. Chce ji vdavkami zkazit," dodal mračně.

Setník netušil, jak svými slovy bodá mladého archi-váře.

„Ze prý bude Hana najisto dobře opatřena a pak—“ Setník rozechřívaje se na švagrovou, nedopověděl a mávl rukou. „Už jsem měl nejednou o to potyčku. Nikdo mně nechce rozuměti, všichni jsou proti mně, jenom tu ten slaviček," a staroch přikloniv neteřinu hlavu k sobě, pohládl ji něžně, mluvě dále ke Švehlovi: „Vy byste byl také při nás, milý příteli, ne-liž pravda?"

Na tu otázku nebyl Švehla připraven. Přemáhal se, aby pohnutí své nedal na jevo.

„Když slečna Hana sama tak rozhodla, pak arci," pravil a pohled jeho setkal se s pohledem jejím. Roz-jařenost a veselí v něm potuchly.

Byl zmaten. Prve ty okamžiky a té nynější změny a té noviny setníkovy! Jak si to vše vysvětliti? Kéž mohl by se jí zeptati přímo! Přání se mu vyplnilo. Setník chtěl si zakouřit a vzpomněl si, že si nechal dýmku nahoře ve svém pokojíčku, kdež psal list příteli Hlaváčkovi. Hana mu chtěla pro ni doběhnouti, on však nedopustil, že si musí tam také tabáku namíchat.

Odešel, a Švehla přece hned nepromluvil. I Hana mlčela. Byla vážna, smutna. Zachvěla se, když archivář vstav, k ní přistoupil. Pravil jí, že jistě mu porozuměla tam v archivu, ačkoli nemohl dopověděti, co jí chtěl říci.

„Rozuměla jste mně?“ pravil tišeji a vroucně.

Kývla hlavou, pak jakoby se rozhodla, dobojovavši, pohleděla mu do očí.

„Prosím vás,“ pravila, a hlas se jí třásl, „nemluvte o tom. Prosím vás, ušetřte mne!“ a chvějící se ta slova byla úzkostnou prosbou.

Mladý muž žasl.

„Ani promluviti bych nesměl?! Čekám na ten okamžik kolik dnů toužebně, dychtivě. Obcházím celá půldne cestu odtud, abych vás samotnu zastal a mohl vám říci, proč jsem přišel, abych uslyšel vaše rozhodnutí. Myslil jsem, těšil jsem se, že smím doufat — A právě dnes, jak jste mne přijala, právě dnes, prve.“

„Odpusťte mi!“ prosila. „Byla jsem nerozumné děvče. Jsem vinna, sama. Já se oddala blouznění. Promiňte mi, jestliže jsem vás — jestliže jsem svým jednáním — Nemyslete na mne.“

„Vy mne odpuzujete!“ Žal a nenadálé zklamání chvěly se v jeho hlase a zračily se v jeho tváři.

Hana vstala všecka vzrušena; její oči, prve tak veselé a zářící, zastřely se smutkem.

„Prosím vás,“ mluvila, „odpusťte mi! Je to hrozné pro mne. Vy mi nevěříte! Oh, hrozné! Bude líp, když—“

„Vy mne odpuzujete!“ zvolal archivář znova prudčeji.

„Nemohu jinak, není možná. Ale prosím vás—“

Nedomluvila; na síni se ozvaly setníkovy kroky.

Hana sklesla na židli, bledá, chvějíc se ještě a sbírajíc síly, aby strýc nic nezpozoroval. Dobře v ten okamžik, že jediné jeho oko nemohlo v jejich obličejích čísti. Bylo by jediným pohledem poznalo, že se tu něco stalo, tu že byl bojován boj, jenž obě strany hluboko ranil.

Dobře také, že starý setník nečekal na hovor mladých lidí, že jej opět sám zavedl. Hana byla pak ráda, že za chvíli přiběhli z paloučka její nejmladší bratři a že každý z nich něco jiného chtěl. Mohla tak alespoň na chvíli vyjít. Bylo jí toho třeba. A když už chlápci s krajíci zase odběhli, zůstala na síni a hleděla, stojíc nepohnutě, ven do zelené obory. Nic však neviděla a nepozorovala.

Když opět vešla do světnice, měl se Švehla k odchodu. Setník ho zdržoval, archivář však udal podstatnou příčinu spěchu: že má konati ještě všelijaké přípravy k odjezdu. Když to řekl, neohlédl se po

Haně, právě vstupující. Neviděl, jak sebou trhla, jak bezděky stanula překvapením, v úžasu.

Setník také žasl, a tím více, poněvadž archivář včera ještě ani slovem se nezmínil. Švehla odvětil, že dnes dostal list, jenž ho má k rychlému odjezdu do domova. Setník velice a upřímně toho litoval a pravil, to že pana archiváře na kus do parku doprovodí, aby ho ještě užil. I šel se obléknout.

Slunce zatím zapadlo a poslední svit denní rozléval se světnicí. Světlem tím ozářena stála Hana skoro na témž místě, kde prve zpívala píseň o Thulském králi. Nyní mlčela. Archivář pokročiv k ní blíže, ptal se temným hlasem:

„Ještě o jedno vás prosím. Povězte mně: odmítla jste mě k vůli tomu doktorovi?“

Smutně se usmála a děla, ne bez výčitky:

„To jste si mohl pomyslit?!“

Na schodech se ozvaly strýcovy kroky.

V tom se Hana náhle otázala archiváře:

„Odjedete opravdu? A zejtra již?“

„Ano. Když se má povídka tak skončila, musím. Co tu? Přijel jsem si pro poklad. A odvážím si odbytí —“

V tom vešel starý setník na procházku přichystaný.

Hana stála nehnutě, jakoby krokům odcházejících naslouchala. Ještě však úplně nezanikly a již se rychle obrátila. Jako vysílená sklesla na židli a zastřevši tvář, dala se do pláče.

X.

Správcovým způsobil Švehla nemalé překvapení omluviv se, že nepřijde k večeři, že mu není nějak volno. Při večeři mluvili o tom ustavičně. Správcovi bylo divno, že přítel nepřišel sám k němu, že si za dne nijak nestěžoval, ano že byl nápadně vesel. To také dotvrzovaly správcová i Zdeňka a souhlasily, v tom že něco je.

Zvláště Zdeňka netajila se svou zvědavostí. Až to Semence mrzelo, co že jí na tom archiváři tolik záleží. Zvědavost její vzrostla pak ještě, když správce odskočiv k příteli, navrátil se s tou novinou, že archivář nestůně, ale že přechází pokojem a jest nějak mrzut, rozčilen, vůbec nevalné nálady, přes to že ujišťuje, že nic mu není, že jenom nemá chuti k jídlu a že to do rána přejde.

Vysvětlení nebylo a Zdeňka musila vstáti od stolu s neukojenou zvědavostí. Ovšem jí na mysl připadlo její podezření, a tušila, že by snad Hana spíše jí mohla pověděti, než kdo jiný. Ale mátlo ji, že byl archivář mrzut, snad nešťasten. Co by se bylo stalo, když se mají rádi?

Zabrána těmito záhadami nevšimla si valně prosebných pohledů Semencových a opětného pokusu jeho, aby ji přiměl k hovoru.

Nespokojen, nešťasten, odebral se adjunkt od večeře do svého pokoje; jakmile k oknu přistoupil, aby je zavřel, mihla se na tarasu postava jako stín. Poznal

ji ihned. Archivář. Šel volně, s hlavou pochýlenou, s tarasu dolů k lipové aleji.

Což aby se za ním podíval, aby pak mohl slečně Zdeňce snad podati žádanou zprávu a jí se tak snad zavděčit?

Brouk žárlivosti počal opět vrtati. Kdož pak ví, neví-li ona sama nejlépe, co se děje. Nebo kdyby ona jej, Semence, měla jen trochu ráda, nemohla by takto s ním jednat a tak dlouho na něho se hněvati. Půjde, přesvědčí se. Kdož by mu mohl míti za zlé, půjde-li se projít? Jeť tak krásně!

Vzav klobouk, vyšel na taras. Ohlednuv se opatrně, dal se s něho dolů k aleji a do parku.

Jenom tam zanikl a již se objevila na tarase slečna Romantika. Dnes bylo jinak. Netmělo se od mraků divě nad paloukem se ženoucích, nezela jí vstříc černá tma v aleji a pod rozložitými korunami starých stromů, aniž jimi táhl bouřlivý víchř, a neměla v mysli dojem Švehlovy první, strašidelné povídky z archivu.

Alej i park před ní v hebounkém šeru letního podvečera. Tmí se tam pod stromy, ale tak tajuplně a vábivě, a na jasném nebi, hle, jaká zář, zrovna tam za korunami věkovitých dubů! Měsíc vychází a za nedlouho se rozleje jeho svit ztichlým parkem.

Hana je se strýcem sama doma a proto také dnes odpoledne nepřišla k nim na zámek. To Zdeňka věděla. Nyní tam k ní doběhne, přesvědčí se, co se snad stalo, a zdrží-li se tam déle, však oni jí dají starého hajného, který je dnes u nich v myslivně, aby ji domů

doprovodil. Toto vše uvažovala hrdinná slečna Romanika na tarasu. Těmito úvahami dodavši sobě mysl, spustila se dolů. Přeběhnuvši lehounce schody, zanikla záhy v šeru aleje na stezce, vedoucí dále do parku.

Tam už „archivář“ přecházel. Kde je, vlastně nevěděl. Nevšiml si, že chodí sem tam před pavilonem, dosud šerem podvečera zahaleným. Doma neměl žádného stání. Rána, která ho v myslivně zasáhla, byla příliš náhlá. Nenadál se jí. Přecházel s hlavou pochýlenou, zadumán. Myslíl na Hanu, na její řeč, a zase, jak ho dnes přivítala, a na všechna ta slova a na každé hnutí její, z nichž se domníval, že rovněž tak cítí jako on. Zase již byl u jejího zamítnutí, jež si nemohl nikterak srovnati se vším tím, co bylo před ním. Než vyslovila je, opakovala je. V tom není pochybnosti. Je po všem. Odjede. Na tom trval i nyní. U správců budou ovšem se diviti, vyjde jistě na jevo, proč sem vlastně přijel. Ale nechť. Co již nyní! Když ona —

Zarazil se, naslouchal. Kroky. Ustoupil rychle do stínu mezi stromy. Nechtěl se s nikým setkati, nechtěl s nikým mluvit. Ah, to je adjunkt Semenec! Jde chvatně kolem a ohlíží se. Snad hledá Zdeňku, s kterou si umluvil dostaveníčko. Šťastný!

Zachází v šero stromů. Ohlas jeho kroků zanikl. Svehla povystoupil opět na cestičku a zase jal se přecházet. Ale již schmuřil čelo. Zase kroky. Ah, toť ona! Dobře hádal. Slečna Zdeňka. Chvátá touže cestou. Sejdou se zajisté a netřeba ji upozorňovati. Zajisté se však vrátí, oba budou tu třeba přecházeti.

Proto archivář, chtěje býti sám, zabočil na vedlejší chodník. Šel jím, neohlížeje se, kam. Šel jím snad ustavičně, snad také přešel na jiný. Nevšiml si ani, že kolem nějak prosvitlo, že zář měsíčná line se tím parkem. Pojednou se zastavil. Před ním vedlejší prostora travou a vysokou metlicí porostlá; uprostřed ní kamenná pyramida, pomník mladého barona z Rudova. Úplný měsíc vyšel nad temena věkovitých dubů, ozařuje jasně pomník i palouček, toliko na jedné straně zastřeny obrovitými stíny starých stromů.

Mezi nimi se cosi zabělelo, a ze šera jejich k němu přes volnou prostoru ve svitu měsíčním kolem pomníku, ano k němu — ona! Hana! Kráčí kvapně. Pojednou se zarazila, stanula. Archivář na vše zapomenuv, chvátal k ní.

„Probůh, kam —“ ptal se urvaně, nemoha ani domluvit.

„K vám, za vámi,“ pravila, vyslovujíc své pevné rozhodnutí.

Ale jakoby se zastyděla, co učinila, sklopila hlavu.

„Za mnou?!“ opakoval žasna. „A jak jste věděla? Jak jste mne našla?!“

„Chtěla jsem s vámi mluvit, musila jsem. Vyběhla jsem si a strýček o ničem neví.“

Na urvané řeči i hlasu bylo znáti její vzrušení. Nevěděla, že ji archivář pojal za ruku. On o tom také nevěděl.

„Myslila jsem,“ pokračovala, „měla jsem takové tušení, že vás v parku zastanu. A kdyby ne, rozhodla jsem se, že si vás dám zahradníkem zavolati.“

„Probůh, co se stalo?!“

Hana na otázku neodpověděvši, pokračovala ve chvatném vypravování :

„Pospíchala jsem, ale tu jsem zaslechla kroky.“

„Adjunkt —“

„Přešel mne, když jsem uskočila mezi stromy. Ale jen jsem kousek dále šla —“

„Zdeňka.“

„Ano. A tak jsem se pustila sem v tuto stranu, abych nikoho nepotkala, abych nepozorována přišla až k zámku a se přesvědčila, svítíte-li nebo nejste-li doma.“

Archivář byl jako u vidění. Tíha zklamání padala mu s duše a počalo se mu uvolňovati.

„K mým oknům spěchala jste, vy?!“

„Chcete zítra odjet, viděla jsem, že na plano nehrozíte. Věděla jsem, že bych zítra s vámi beze svědků nemohla promluvit. A tak, jak jsme se rozešli — tak — ne, tak to nemohlo zůstat. Pomyslete si o mně, co chcete.“

Nedal jí domluviti. Chopiv se jejích obou rukou vroucně ji prosil, aby domluvila, opakuje vášnivě :

„Jak bych mohl! Víte, jak o vás smýšlím, jak cítím.“

„Když jsem vás tu na Radinově po prvé spatřila, bylo to zrovna u tohoto pomníku, zaradovala jsem se, ale ještě více jsem se lekla. Věděla jsem, že přišla chvíle rozhodnutí a velké zkoušky. Tušila jsem, proč jste přijel. A já se toho bála. Když mne Zdeňka zatáhla do archivu, donutila — ale já se donutit dala, poněvadž bych ráda zhlédla místo, kde meškáte a pracujete.“

Archivář zapomenuv na vše, schýlil se a celoval jí ruce; ona nebráníc mu, vypravovala dále:

„Stihl jste mne tam. Dívala jsem se na ten obraz síly a myslila jsem, že mně jí je tolik třeba. Zdeňka mě však vysvobodila.“

„Vysvobodila?“

„Vysvobodila, ale také potěšila, když se zmínila, jak jste za bouře toho večera, když jsem přijela se strýčkem, šel do parku. Dobře jsem tušila?“

„Že k vůli vám, ano, ano, abych jen v ozářeném okně zahlédl váš stín. Tenkrát jsem netušil, že za těmiže okny uslyším svůj ortel.“

„Už je odvolán, vidíte, že jsem za vámi přišla. Je to divné a divnější ještě na děvče to, co vám povídám, jak se vám vyznávám. Ne, nechtěla bych — Kde je mé předsevzetí! Kde je má síla!“ zalkala a zmlknuvši, sklopila čelo.

Švehla vloživ jí jemně ruce na spánky, pozvedl jí zlehounka hlavu a všecken rozradován zářícím zrakem hleděl jí do pohnutého líce.

„Mluvte, probůh vás prosím, mluvte!“ zapřísahal jí.

„Když jste k nám vstoupil, skutečně jsem myslila na to, jak bych byla ve své domácnosti, myslila jsem na vás —“

Zamlčela se.

„Přála jsem si, abyste nás navštívil, abyste byl s námi, se strýčkem a se mnou, když jsme byli tak nerušení. Chtěla jsem užít krásného, šťastného odpůldne, jakoby nic nebylo, jakoby mne nic netížilo. To byl ten živý sen, o kterém jsem se vám zmínila. A nebála

jsem se, jako tam v archivu, poněvadž jsem se domnívala, že bude strýček ustavičně s vámi, že vám nebude možná, abyste se vyslovil. A stalo se přece —“

„A proč, proč jste mne odmítla?“

„Protože musím do světa, k divadlu!“ odvětila prudce, s výrazem prudkého žalu, hlasem, v němž se tajený pláč ozval. „Teď víte, proč nerada zpívám ve společnostech.“

„A proč byste musila?!“ ptal se archivář žasna, tuše, že mu do jasna, jež mu tak z nenadání prosvitlo, žene se černý mrak.

„Znáte jistě mé poměry. Byla jsem nerozumné děvče, když mne zavedli na dráhu umění. Všichni chválili můj hlas, a není všední, vím. A mne budoucí má divadelní dráha vábila, ne pro svůj lesk, ale proto, že bych se dostala z domova, od macechy. Slyšel jste asi o ní; co jsem zkusila, vím jenom já. Mne nejvíce do duše pálily její výčitky. Umínala jsem si, že jí všechno splatím, ač ona mně nedala nic, nic.“

„A otec váš —“

„Právě k vůli němu jsem si to umínila. Je hodný, ale slabý. Nechtěla jsem, aby mu macecha mne ustavičně vyčítala, jak k vůli mně její děti zkrátil.“

„Nezkrátil nikterak, vím dobře.“

„A pak — strýček —“

„Ó, má vás tak rád! Učinil by vše.“

„Vím, vím, ale té oběti nemohu, nechci a nesmím na něm žádat. Obětoval mně, od úst si utrhoval, nepřál si svých libůstek a pohodlí, na které po léta byl zvyklý,

jen aby mě v Praze udržel, abych se vycvičila. Má veliké mínění o mně, myslí, kdož ví jaká ‚diva‘ ze mne bude. Ale ať už se mnou to vypadne jakkoliv, já mu nesmím jeho plány zmařit, jeho sen zničit. Myslí a věří, že toužím po divadle a lesklé jeho dráze.“

„Kdyby však zvěděl.“

„Ne, ne, nesmí zvědět. A kdybyste mu řekl, zapřela bych vše, co nyní slyšíte. Já se musím mu odměnit, stáří jeho zpříjemnit.“

„Učinil bych vše, má zlatá, drahá duše!“

Zakroutila smutně hlavou.

„Všecko jsem uvážila — vidíte — odpusťte, že nyní tak mluvím — že se tak vyznávám.“

Švehla jí nedal domluviti. Přivinuv ji k sobě, políbil jí čelo.

Vyvinula se mu z náručí.

„Napnu všechny své síly, budu pracovati, budu —“ horoval a sliboval, neuvažuje, nepočítaje.

„Já všechno uvážila. Jsem chudá, nemám nic než trochu toho hlasu. Sama nežádám nic, byla bych šťastna i v chudé domácnosti, ale strýc — jsou tu naši. Ne, můj milý, s tím snem jsem se rozloučila. Byl to těžký boj. A zvláště těchto dnů, kdy jsem poznala, jak mne milujete. Rozhodla jsem se, zdálo se mně, že bude líp, když se hned nadobro rozloučíme, když všechnu naději v sobě zničím tím, že —“

„Že mne odmítnete, ó!“

„Ano. Měli jsme se rozloučit. Myslíla jsem, že bude líp tak pro mne, abych dostála svému úkolu.“

„A ranila jste mne.“

„Ale bylo to nad mé síly. Netušila jsem, že vás to tak zabolí. A tak chtěl jste odjet. Věděla jsem, že k vůli mně, jako k vůli mně jste přijel. Ó, byl to hrozný okamžik! Nevíte, co jsem za tu chvíli vytrpěla! Nemohla jsem snést, abyste si o mně myslil – Byla to těžká rána pro mne, teď, kdy skoro v ustavičném boji.“

„Doma.“

„Ano, ale toho nechme. To již snesu. Teď ano, ale jinak – Jak jsem potrestána!“ dodala, nutíc se k úsměvu. „Teď běžím sama za vámi.“

Zase jí nedal domluvit. Objal ji všecek blažen, jako opojen, necítě v ten okamžik nenadálé blaženosti ani tak ztrátu, která ho čeká, které odvrátiti nemohl. Postavením svým, na které teprv čekal, mohl jenom Haně poskytnouti bezstarostnou domácnost, ač ne skvělou, a nebyl s to, aby vyplnil závazky, od kterých upustiti nemohla.

O tom v ten okamžik neuvažoval, nýbrž prosil ji, aby upustila od svého rozhodnutí, že strýček, kdyby věděl, zhrozil by se její oběti, a že on, Švehla, učiní jí ve všem po vůli, že by všecko učinil, aby strýček byl u nich a dobře se měl, jak by si toho ona sama přála. Zakroutila hlavou.

„Na to všecko jsem pomyslíla,“ pravila, „a věděla jsem, že tak budete jednat, že byste všechno učinil. Ale poměry jsou mocnější. Prosím vás, nechte mne, neztěžujte mně můj úkol. Snad jej dříve vykonám, než

si myslím, a pak – Ale toho nechme. Teď jsem u vás. Popřejte mi ten okamžik. Zítřka už bude jinak.“

„Přijedou vaši a budou vás nutit.“

„Budou, ale toho se nebojím, ať se děje cokoli, takové oběti na mně žádati práva nemají. A vy jste myslil, že já k vůli tomu doktorovi!“ dodala káravě, ale usmívajíc se. „Nechte toho všeho. Jen tento okamžik je náš.“

To již odcházeli od starého, omšelého pomníku. Na cestu nehleděli a nemyslili. V tu chvíli pro ně světa nebylo.

V tu chvíli zapomínali na všechnen svět také někde jinde, a to nedaleko pavilonu. Tam na volném chodníku, měsícem jasně ozářeném, potkal Semenec Zdeňku. Kvapila zpět z myslivny, kdež Hany nezastala a kdež jí setník řekl, že si snad odběhla k nim, do zámku; a tu ze stínu starých stromů vyrazil pojednou adjunkt.

Zarazila se a chtěla dále kvapiti. On však s neobyčejnou odhodlaností vstoupil jí do cesty, zadržel ji, a řekl rozhodně:

„Ne, vy nesmíte dále, slečno. Vy mne musíte vyslechnout.“

To se jí zalíbilo.

Jal se jí horlivě odprošovati, že cítil, jak jí ukřivdil.

„Ale já viděl tenkrát archiváře jít do parku, a pak vás. Mne to bodlo, pálilo a tížilo mne to celou noc a pak pořád—“

„Tak vás to dojalo?!“

„Oh, nežertujte! Však vy víte, proč.“

„A proč?“

„Vy jste ukrutná! Ale teď prosím vás, odpusťte mi. Dnes teprve jsem se na své oči přesvědčil, viděl jsem je.“

„Koho?“

„Archiváře s polesných slečnou.“

Zdeňka zašla. Semenec jí pověděl, proč sem přišel a že jda za archivářem, našel ho konečně u starého pomníku s Hanou.

„Utíkal jsem, nechtěl jsem jich vyrušit. Záviděl jsem mu.“

„A proč?!“

„Záviděl jsem mu, jak je šťastný. A jak já – A v tom jsem vás zahlédl. Pravím si: Nebe ti ji posílá, dnes nebo nikdy. Nehněváte se? Odpouštíte mně?“

Mluvil živě, vroucně, nejsa k poznání.

Nehněvala se, odpustila. Když to tak bylo, uvolnilo se mu, a nevěda ani, jak se stalo, vyslovil už to ostatní, nač se tak dávno chystal, připravoval a čeho se tak bál, a čeho Zdeňka se nemohla dočkat:

„A máte mne také ráda, alespoň trochu ráda?“

Již to bylo! Již bylo po zpovědi srdce a slečna Romantika měla také po vůli. Staloť se opodál starých stromů, za vlažné, letní noci. Úplný měsíc na ně svítil, ozařuje pavilon, jehož sloupy z tajemného šera stromů a křovin se probělávaly; a v ten okamžik, kdy Zdeňka, zapomenuvši na hněv, na archiváře a Hanu a na všechno, přeblaženému Semencovi přisvědčila,

také noční větřík jí po vůli a jí k libosti se probudil a zadul; od pavilonu přivanul proud jemných tónů, líbezný, čarovný akord, jenž ihned se rozplynul ve svitu měsíčním. Ale jak z toho svitu slečna Romantika se svým rytířem zacházela do stínu, větřík znovu ten harmonický proud nesl za nimi přes ozářený palouček do šera houštin.

Adjunkt Semenec se rozplýval štěstím a netušil, jak mu pomohly ta tichá, letní noc, věkovité stromy a čaroděj měsíc, jenž starý park proměnil v pohádkový kraj, i tyto zmírající tóny staré Aiolovy harfy, jež ho nyní tak neobyčejně dojímaly.

Zamilovaní zašli. Dlouho však to místečko nezůstalo osamělým.

Na chodníček, vedoucí k pavilonu, vyšli zase dva a kráčeli těsně vedle sebe: Hana zavěšená v rámě archivářovo. Kráčeli zvolna. On k ní hlavu pochyluje a zapomenuv na všechn žal a boj, hleděl jí do tváře, do očí zářících láskou a štěstím. Jen ta chvíle byla jejich — V tom sejití bylo i jejich rozloučení.

Stoupali po ozářených schodech k pavilonu. Neřekli si, že tam půjdou, ale šli tam o jedné vůli. Stánu-li mezi sloupy. Hleděli před sebe na tichý park, dřímající v záři měsíčné.

Ze šera jeho neozvalo se líbezné nokturno, a přece mladý archivář tichým, rozechvělým hlasem ukázal na stěnu, na níž skrze lehounké záclony chmele sloupy obepínajícího pronikla zář měsíce, chvějíc se na ní stříbrnými pruhy, a usmívaje se citoval verš:

*„Jak sladce na tom pahorečku dřímá
měsíce zář! Pojď, zde si zasednem —“*

Sedaje vedle Hany položil pravici na její rameno a chýle se k ní, šeptal :

„Božský mně přišel sen za nebeské noci —“

Snili sen nejsladší, ač v něm srdce jejich chvílemi bezděky zatrnula bolestí, že je tak po prvé a zároveň naposledy, že se rozejdou, že se musí rozloučit a snad na dlouho. A přece si neslibovali, ani slovem se nezmínili o věrnosti. Byliť oba přesvědčeni, že mysl jejich nic nerozvede, že se v srdcích nikdy, nikdy nerozloučí.

Když pak archivář, vyprovodiv Hanu skoro až k samé myslivně, tichým parkem se vracel, opakoval si rozechvěn :

„Theios moi elthen oneiros ambrosiën dia nykta.“

XI.

Paní správcová se druhého dne ráno nemálo podivila, když zaslechla ze sestřina pokoje veselé zpívání. To již mnoho dnů nebylo, aby tak Zdeňka se rozezpívala. A tak se zpěvem ven vyběhla, až od jejích veselých trilků zvučela stará, zamlklá chodba Radinovského zámku. Co se děje? Ani u ní, u správcové se nezastaví, a zrovna ven, jako ptáče z hnízda.

Za chvílku správce své manželce všecko vyjasnil.

„Jak jsem šel na taras,“ vypravoval, „zavolat zahradníka, vzešla taková krásná duha —“

„Je-li možná!“ divila se správcová.

„Lipová alej byla korunami dolů a kořeny nahoru.“

Paní správcová mrzutě od muže se odvrátila.

„Ano, vzešla krásná duha míru,“ opakoval a vysvětloval správce vesele, „krásná duha míru a svět se obracel, nebo Semenec našel pravé slovo a smělost, aby se vyslovil.“

Správcová se zas obrátila k němu.

„Jdi a viz teď zázrak, ženo nevěřící,“ šaškoval správce, „a aj, spatříš jej an vonnou kytici podává naší Zdeňce, zrovna pod tarasem, a jak ona se usmívá a ji přijímá, a spatřila bys mne, svého muže, na tarasu, jak jimi nepozorován pozvedám ruce a žehnám jim a jejich smíru.“

„Nech těch šprýmů a pověz raději, je-li to pravda.“

„Pravda pravdivá.“

„A jak že se tak smířili? Vždyť ještě včera na večer o večeri se hněvali.“

„Mezi večerem však a dnešním ránem byla noc.“

„Jdi už! Snad bys —“

„Ptej se stromů, ptej se osamělých chodníčků v parku,“ nepřestával správce škádliti.

„Mluv přece rozumně!“

„I měsíce, i starého zahradníka.“

„Jakže? Mluv, prosím tě, nemuč mne!“

„Abys tedy věděla, má milá. Když jsem pak zavolal Janečka a když bylo po jednání, připltl mluvka starý, že si byl včera večer v myslivně v karty zahrát u hajného, který tam hlídal, a že by člověk nemyslil —“

Smál se při tom tak podezřele, a zkrátka čekal, až jsem se optal, co ví a má. A tu on, že pan adjunkt slečnu Zdeňku doprovázel, a jak jim to slušelo a jak byli v hovor zabráni, a že jim nedal ani „šťastný, dobrý večer“, aby je jako ptáčky nesplašil. Vidiš starého.“

„Ale že by Zdeňka, a jak tak —“

„Nic nehloubej. Pro ni je tu romantika a tím už víš všechno a nemusíš se alespoň bát, že nepůjdeš na svatbu, že nebudeš starosvatbí.“

Adjunkt Semenec přinesl Zdeňce zarosenou, krásnou kytici, znova se ujistil o svém štěstí a pln radosti a nadšení šel za svým povoláním.

Zdeňka přecházela mezi květnými záhony v zahradě, cítíc se volnou a šťastnou. Vzpomněla si také, s jakou přijde archivář do parku, jak se bude po tom včerejšku tvářiti. Ještě raději byla by Hanu viděla. Napadlo jí, aby k ní zaskočila. Bylo však ještě časně a později přijedou polesných ze svatby. A to tam nechtěla býti. Archiváře však se nedočkala. Minula již obvyklá chvíle, kterou poslední dobou chodil vždycky do parku. Jak se potom podivila, když zvěděla, proč nepřišel, že sedí již od rána v archivu. Dnes ! Po včerejšku !

Nevěděla, co řekl včera setníku Kozákovi, že dnes odjede, ale že se už v noci rozhodl, že zůstane. Proto se nechtěl se starým důstojníkem dnes ráno v parku setkat, aby se mohl později vymluviti, že došla ho zatím jiná zpráva a že může tu ještě nějakou dobu zůstat. Svehla počítal, že tak dlouho, pokud Hana do Prahy neodjede.

Když tedy slečna Zdeňka archiváře dopoledne ani okem nespatriila, byla dychtiva na oběd. K němu přece přijde, a uvidí ho, přesvědčí se, jak se bude tvářit ta tichá vodička, ten vážný učenec, jenž dovede tak vroucně milovat a se tajiti.

Také správce se na oběd těšil, že bude pozorovati zamilované, kteří myslí, že svět o tom neví, jak a kde se smířili a co se událo včera pozdě na večer, ba v noci, když se toulali a procházeli parkem. Už měl naléčeno, jak je poškádlí. V tom před samým skoro obědem událo se něco, co mysl jeho od nich odvrátilo. Již chtěl odejiti z kanceláře do bytu, v tom z nenadání vešel starý setník Kozák.

A jak vešel! Zprudka, zardělý, všečen rozčilen. Omluviv se stručně, žádal správce, aby mu zapůjčil na odpoledne příležitost, že odjede s Hanou.

Správce nabídl svůj povoz s největší ochotou a ptal se, kam že si hodlá výlet učiniti. Setník se dal do smíchu. Zněly v něm však rozčilení, zlost.

„Výlet! Ano, vyletíme – do Prahy!“ zvolal starý důstojník. Stručně vysvětlil udivenému správci, že odjede nadobro.

„Znáte poměry švagrový a rozmilou švagrovou,“ dodal. „Odjela na svatbu už trochu popuzená, že jsem se o to přičinil, aby Hana nejela. Vždyť jsem věděl, proč ji s sebou chtěla, aby ji sblížila s tím doktorem. Běží jí o jeho jmění a myslí si, že by prospělo jejím dětem. A za to by prodala, ano, hanebně prodala nebohou Hanu i její krásnou budoucnost. Teď,

když se vrátila, vypravovala s nadšením o starém vdovci, jenž se za Hanou fantí, líčila jí jeho jmění a kromě toho jala se děvčeti vyčítat, jak je nerozumná, a bodala ji, jak je nevděčna. Tu pukla má trpělivost jako granát. Ozval jsem se, zastal jsem se své neteře, sestřina dítěte proti té necitelné, bezohledné maceše. A byla vojna, prudká střelba. Paní švagrová byla v přesile a brzo umlčela mou baterii. Na takovou střelbu a takový oheň saní výmluvnosti nejsem otužen. Pochopte, znáte ji, pane správce; padlo několik slovíček s její strany, že jako počestnému muži nemožná mi zůstat pod její střechou. Pojedu dnes, hned, jak jen budou koně zapřaženi.“

Správce se pokusil setníka chlácholiti, nechal toho však hned, když poznal jeho rozhodnost a velikou rozkvašenost. Důstojník louče se s ním, žádal ho, aby jej zavedl k paní správce, slečně Zdeňce a k archiváři, je-li tu, že by se s nimi rád rozloučil. Jak vyšli z kanceláře, potkali zrovna Švehlu, ubírajícího se z archivu. Mladý učenec byl velice překvapen novinou a zarazil se patrně, když uslyšel, že setník odjede ihned a Hana s ním.

Noviny ty a náhlé loučení se starého důstojníka způsobily, že u správců při obědě o jiném nemluvili a že správce nechal pro tu chvíli svého adjunkta a švagrovou s pokojem. Za to si slečna dobře všimla, jak zpráva setníkova účinkovala na archiváře. Ne vesele. Mnoho nejedl, byl roztržit a nemohl se patrně konce oběda ani dočkati.

Ačkoliv mu Zdeňka měla v duchu za zlé, že se dosud tak tajil a nebyl k nim upřímným, v ten okamžik ho litovala a ještě více přítelkyni Hanu.

Ubohá, co již zkusila od macechy a nyní zas! A teď, kdy se na ni štěstí usmálo, musí pryč a tak náhle! Byla by nejraději k ní běžela, než ostýchala se přece vstoupiti do domácnosti prudkou různicí rozkvašené. Snad Hana přijde se rozloučit. Musí ji ještě viděti, musí jí s Bohem dát, a kdyby měla na silnici za oborou na ni počkati!

Tak si umínila a uložila pak po obědě Semencovi, když s ním byla na okamžik o samotě, aby jí vyzvěděl, kdy setník s Hanou pojedou, a aby uložil kočímu, kde má zastavit a pro případ na ni, na Zdeňku, chvíli posečkati.

Tou dobou byl už archivář ve svém pokoji a přecházel v myšlenky zabrán. Včera se rozhodl on sám, že odjede, dnes odejede ona! Tak se těšil na několik těch dnů, jež tu chtěl ještě jí na blízku trávit, blažen její láskou, trna před rozloučením. A ono tu! Ta chvíle hořká, ve kterou pořád nechtěl ještě pevně uvěřiti, přišla pojednou, neúprosně.

Hana odjede se strýcem a než on se zase z prázdnin do Prahy vrátí, bude již milá dívka pryč, ve světě.

A nad to snad dnes nebude možná, aby s ní o samotě naposled promluvil, aby jí s Bohem dal tak, jak srdce žádalo.

Náhle se rozhodnuv vzal klobouk a kvapil ven do parku.

Později se tam také Zdeňka odebrala a to, když správčova příležitost odjela k myslivně a Hana dosud nepřišla na zámek se rozloučit. Zdeňka jí to za zlé neměla, dobře tušíc, že přítelkyně zajisté nemohla. Proto šla sama za ní. U zdi parkové zastala archiváře, rozmlouvajícího se starým hajným.

Jakmile ji muži zahlédli, odloučili se a archivář za-bočil v levo na stezku ke starým dubům a k pomníku. Za to Zdeňka přidala do kroku, aby dohonila hajného.

Podánilo se jí, a když se ho ptala, kdy setník s Hanou odjedou, odvětil, že setník právě teď odjel.

„A Hana?“

„Slečinka zůstala. Chtěla také, tuze chtěla s panem strýčkem a on o ni také dost bojoval, ale paní polesná nedopustila.“

„A pan polesný?“

Hajný pokrčil ramenoma a děl:

„Však víte, slečinko.“

„A proč Hanu nechtěli pustit a nepustili?“

„Však vy to asi také víte, slečinko. Já všechno na vlas nevím, ale tolik jsem vyrozuměl, že se jednalo o pana doktorovi z V., o vdání a o divadle, na které paní polesná tuze hubovala.“

„A což Hana? Plakala?“ ptala se Zdeňka.

„Když pak setník odjížděl, když mu dávala s Bohem, tu se rozplakala. Ale před tím ne; jen byla bledá a bránila se ztuhla. Bylo mně jí tuze líto, protože je taková hodná.“

„A což pan archivář?“

„Šel k nám, ale v tom jsem ho potkal, a když uslyšel, že pan setník je již pryč a co se stalo, obrátil se a nešel.“

Zdeňka se také obrátila, ač by byla přítelkyni velice ráda několik potěšných slov řekla. Uznala však, že v tu chvíli jí bude lépe o samotě nahoře v pokojíčku, kdež po odjezdu strýcově se uzavřela, jak hajný dodal.

Ten nyní potřásaje šedivou hlavou zamířil zpět k myslivně. Dobře to vyvedl a vyřídil panu archiváři, jak mu slečinka Hana uložila, a nic nepověděl švagrové pana správce více, než co směl.

Zdeňka celé odpůldne nadarmo čekala. Hana nepřišla. Jak je asi chudince úzko! Kdyby alespoň mohla s archivářem promluvit! Uzavřel se opět do archivu a zvažněl nad obyčej. Nedivila se mu. Než to ji pak přece překvapilo, když od švagra správce se dověděla, že Švehla půjde zítra do města, do V., kde byla telegrafní stanice, že musí domů telegrafovat, a že čeká také odtud zprávu.

„To je všechno snad pravda,“ myslila Zdeňka, „ale ve V. je také ten bohatý ženich, kterého chce polesná Haně vnutit.“

Až to adjunkta Semence v duchu zase trochu zamrzelo, že se jeho nejmilejší o archiváře a jeho šťastnou lásku tak stará.

„Půjde-li dnes také do parku,“ prohodila, když pod večer stála se Semencem na tarasu mluvíc o archiváři a Haně.

„Mohli bychom se přesvědčiti jako včera,“ hned se nabídl adjunkt, osmělen a odvážnější.

„Ah, jak jste zvědavý!“

Přece ji to příštího rána velice zajímalo, když jí adjunkt vypravoval, jak na ni na tarasu ve stínu čekal, ač že marně, dodal s upřímným povzdechem, jak se dočkal archiváře, jenž šel opět do parku.

„Bylo už pozdě,“ doložil adjunkt, „a vrátil se teprve za hodnou chvíli.“

Zdeňka se nad tím zamyslí. To měli s Hanou ujednáno. Arciť, včera ten hajný — Liška stará, jak nevinně se tvářil! Ah, ubozí, jaké mají nesnáze, jaký zármutek, jak musila zajisté Hana večer tajně, přetajně z domu, aby mohla s archivářem promluvit!

„A přece to je jistě také krásné, taková nešťastná láska!“ povzdechla slečna Romantika. „Takhle tajně se scházet, bojovat, zápasit a trpět!“

V tom jí vytrhl z blouznění hřmot koles. Archivář právě vyjížděl. Jede do V. telegrafovat, a čeká zprávu. Jakou? S jakou přijede?

Dlouho se nesoužila. Pozdě odpoledne Švehla se navrátil oznamuje, že dostal na svůj telegram takovou odpověď, která ho k tomu má, aby zítra odjel.

Bylo to nemalé překvapení. Správce tomu velice se divil a Zdeňka litovala Hanu, že je nešťastna.

„Ani těch několik dnů jí nebylo přáno!“ Myslila tím pobyt archivářův. „Ti dva jsou jí nejmilejší, strýc a Švehla, a oba jí odjedou.“

Archivář opravdu odjel příštího dne. Odcházel ne-

rad a ne bez pohnutí se loučil se správcem a s jeho rodinou. Než vstoupil do vozu, zašel také do myslivny se poroučet. Vrátil se odtud velmi záhy.

Odpoledne přišla Hana na Radinov navštívit přítelkyni a omeškala se tu skoro do soumraku. Zdeňka se jí na nic neptala a Hana mlčela. Byla vážná, ač ne sklíčena.

Klid její Zdeňku dojímal.

„Chudinka,“ myslila, „jak se přemáhá!“ Byla k ní velmi srdečná, a kdyby nebylo posledních událostí a Hanino líce kdyby poněkud bylo jasnější. Zdeňka by zajisté se neopanovala a vyzpovídala se jí z toho, jak Semenec se jí vyznal.

Ale ještě jinou měla svízel. Byla by alespoň sestře se ráda svěřila, že archivář miluje Hanu a že se sešli spolu v parku, ale při tom musila by vyznati, buď že ona nebo Semenec je viděl a za jaké příležitosti.

Den minul na Radinově bez archiváře. Citelně ho pohřešovali. Bylť už jako z rodiny. Druhého dne po jeho odjezdu, ráno, ale již hezky pozdě, přišel polesný chlapec ptát se, je-li u správcových Hana. Nebyla, ani ji toho dne neviděli. Pak už přišel sám polesný a odpoledne paní polesná. Oba byli velice rozčileni. Hana zmizela. Neměli ani stopy po ní. Byla pryč, uprchla.

Polesná se domýšlela, že snad u správců něco vědí, mají nějaké tušení. Přesvědčila se však, že nikoliv. Příležitost jejich byla doma a nikdo jiný nemohl ji odvézt. A jistě jela, neboť skoro všechno, co si přivezla

s sebou na prázdniny, zmizelo z jejího pokojíku. Vyšla v noci, někdo známý jí pomohl ty uzlíky odnésti. Mohla je snadno oknem vyhoditi — hledělo zrovna k lesu — a sama vyšla nepozorovaně z domu. Psi ji znali.

Polesná měla v podezření starého hajného a vzkázala pro něj. Byl doma a tvářil se jako nevinňátko. Kdo však Hanu jen odvezl? Polesná si vzpomněla hned na archiváře, a to proto, že byl se starým setníkem dobře znám; než správcovi rozezlené paní všemožně to vymlouvali, jmenovitě, že Švehla byl tou dobou už přes hory a doly, protože o celý den dříve odjel.

Ať už bylo, jak bylo, Hana zmizela a odjela za strýcem, s kterým ji nechtěli pustit, a nic nepomohlo, že jí polesná lála poběhlic, komediantek a jinak, všecka jsouc od sebe, že jí to svěhlové děvče zkazilo její plán. Jela sice hned do V. k bohatému doktorovi, který měl se státi jejím zetěm. Ten také jiné rady nevěděl, než že pomůže pátrat.

U správců však neměli žádné pochybnosti, zvláště když Zdeňka sestře se podřekla, že viděla archiváře s Hanou v parku, večer.

„Předevčírem večer, ano, kdy jsi také byla v parku — se Semencem,“ doplnila správcová.

Zdeňka se zarděla a žasla.

„Mlč, mlč, sestřičko, nezapírej, není nic platno. Zahradník vás viděl.“

Nebylo odporu. Zdeňce bylo jenom to divné, že švagr dosud mlčel a ani ji nepoškádlil. Ale měla to

dříve, než se nadála. Bylo to ve chvíli, kdy správce vyslovil své pevné přesvědčení, že Hanu odvezl archivář.

„Byl ve V. telegrafovat, ne domů, ale setníkovi. Tam také asi objednal příležitost, aby v noci čekala u obory.“

„A jak on?“ ptala se správcová.

„My jsme ho zavezli na nádraží. Honzík se vrátil s koňmi, ale archivář zůstal a nejel, nýbrž vrátil se s V . . . skou příležitostí a unesl či uvezl Hanu.“

„Vida, kdo by pomyslíl!“ divila se správcová.

„A kde by se byli setkali?“

„Zeptej se Zdeňky. Vid', že v parku, že také tak myslíš. Třeba při měsíčku.“

Zdeňka se červenala.

„To byla romantika, není-liž pravda?“ pokračoval vesele správce. „Ale tohle —“

„Je ještě větší!“ vpadla mu Zdeňka do řeči. „Únos! Zrovna jako v té povídce!“

„Tak pojedeme třeba ještě dříve Haně na svatbu než tobě,“ mínila správcová.

„A bude po romantice!“ dodal správce, směje se.

„Tobě je všechno prosou!“

„I ne, brachu milá, takhle v parku při měsíčku, to bych já také —“ začínal na novo. Blesk Zdeňčiných očí ho stihl. Otočila se, mihla a byla ta tam.

XII.

Proroctví paní správcové se nesplnilo. Haně na svatbu dříve než Zdeňce nejeli. Přišly tak divné noviny! Hana jela do Prahy, jak bylo možná se domýšlet, a žila, jak se u polesných dověděli, po nějaký čas u oné rodiny, u které před tím přebývala. Byla to rodina vážená a spřízněná se setníkem Hlaváčkem, nejlepším přítelem setníka Kozáka. O Švehlovi však dotčené noviny nevěděly nic.

To mátló správcovy a ještě více pak na Radinově se divili, když uslyšeli, že Haně dostalo se místa u jednoho divadla v Němcích. Polesná pořád nemohla na zmařenou, bohatou její svatbu zapomenout a byla by snad ve svém hněvu Hanu i tam pronásledovala, kdyby ji nebyl zdržoval muž i sám doktor, kteréhož jednání Hanino pohněvalo a rozmrzelo.

Za to chystali se na Radinovském zámku na svatbu, neboť se vyplnilo, co důchodní, „pan kmotříček“, paní správcové již onehdy svěřil. On sám totiž vstoupil do vyžádané výslužby a zůstal arci na Radinově. Na jeho místo dostal se správce, na správcovo místo jeden ze správců na panství a dvůr tohoto správce udělen adjunktovi Semencovi. Jeden den dostal dekret a druhého dne řekl o ruku slečny Zdeňky.

Dostal ji bez překážky a nebylo při tom romantiky pražádné.

Pan archivář poslal srdečný blahopřejný list a z druhého, správci zaslaného, byl to již několikátý od té

doby, co z Radinova odjel, dověděli se, že dostal slušný úřad a že nemyslí poslechnouti rady přítele správce, jenž onehdy mu, píše o nastávající Semencově svatbě, chválil radosti stavu manželského.

Po zasnoubení Zdeňčině došel také list z daleké ciziny od Hany.

Psala své přítelkyni velmi srdečně, přejíc jí všeho nejlepšího. Oznamovala také, že se konečně strýček setník k ní přistěhoval, že sice často na cizinu hubuje a brouká, ale jinak že je spokojen a šťasten, vida, že se jí dobře daří na její umělecké dráze.

Zdeňka nad tím listem se zamyslí. Vycítí, že v něm je mnoho zamlčeno, že Hana mnoho mluví o strýčkovi, o jeho štěstí, ale o sobě, o svém málo. Snad by si toho Zdeňka tak nebyla všimla, kdyby neměla v paměti onu noc, kdy přítelkyně její chodila s archivářem v parku. Měli se rádi. Znala její vážnou, opravdovou povahu, její hluboký cit. Tenkrát to nebyla zajisté nějaká prchavá známost. A archivář také nebyl nějakého záletného smýšlení. Či snad více vábilo přítelkyni umění a divadelní sláva?

Ale pak přestala mladá hlava proto se trudit, majíc sama dosti svých starostí. Nastalyť svatební přípravy, jež konány po celý podzim. O masopustě pak slavena svatba, při níž byl nejšťastnější ženich a nejveselejší správce, nyní již důchodní. Také „pan kmotříček“, starý důchodní, velice se rozjařil a v rozjařenosti své vypravoval také strašidelnou historii z Radinovského zámku a to ze století devatenáctého, jednající o „panu

starém“ a respicientu finanční strážce, kterážto strašidelná historie všechny velice pobavila a rozesmála.

Za jiskrného zimního rána slečna Zdeňka, či mladá paní správcová opustila starý Radinovský zámek. Lehké sáně ji unášely zasněženou lipovou alejí, starým parkem, jehož věkovití obři pokryli se bělostnou, třpytnou pokrývkou, a oborou ven do polí, do mužova dvora, nového jejich domova. Osamělé, rozlehlé stavení zdí ohrazené, s topolovou alejí, s remízky v polích, v tichu zimním, s hejny vran kolem a s houfy vrabců na dvoře, se společností drsné čeládky, to vše byla arci zvláštní romantika, která se mladé paničce tuze nezamlouvala.

Ale měla muže svého dost ráda, třeba že nebyl hrdinou, o jakých blouznívala, byla v líbánkách, a to vše jí tu samotu omalovalo slušně na růžovo. Bylo to také pěkné, když tak všude sama vládla, hospodařila, když za tichých, jasných odpolední, nebo i když venku vítr mračna sněhu kolem dvora honil, seděla ve vyhřáté světnici a četla, snila, na muže čekala, když s ním pak zasedla.

Je pravda, že se jí přece někdy zastesklo; než jaro a léto spravilo mnoho. Pak opět přišly podzimní mlhy, bouře, časné soumraky a dlouhé večery; ale tu již bylo zase jinak, veseleji, když paní správcová mladá šila a vyšívala, háčkovala a pletla, když všecka tato její práce byla jí sladkým tajemstvím, jež posléze, zardívajíc se muži svému vyzradila, když spolu se dívali na malé, roztomilé prádélko a pak na malou, drahou hlavinčku, dřímající na jejím klíně.

Tu již mladá maminka na romantiku zapomněla.

Nejčastěji je tu navštěvoval starý důchodní, „pan kmotříček“, a mladý důchodní, švagr; ještě častěji však sestra, jeho žena. Ta také přinášela nejvíce novin. Pokaždé se jí mladá správcová ptala, jak je u polesných a s Hanou, psala-li, neboť jí, Zdeňce, psala zřídka kdy. Paní důchodňová pokaždé o ní mluvila plna obdivu, jak za všechno to, co zkusila, je podporuje, jak zasílá peníze.

„A polesná je přijímá! Alespoň nebude moci Haně vyčítat, nebo vím, že za ta dvě léta jistě jim nahradila, čím jí přispěli, když na strýčkův groš v Praze studovala.“

Když chlapeček paní správcové již čiperně běhal, když chovala již druhého, přijela k nim v létě neobyčejná, vzácná návštěva.

Přijeli starý setník Kozák s Hanou a pan archivář, a s nimi také jeho přítel, důchodní, švagr Semencův.

„Překvapovat umíte!“ zvolala v upřímném úžasu mladá správcová, když hosti své a jmenovitě přítelkyni radostně uvítala.

„Ale jedno překvapení se vám nepodaří,“ dodala vesele.

„A jaké?“ ptal se Švehla, všechn patrně šťastný, jasného, veselého výrazu jako tenkrát, když přijel po prvé na Radinov.

„Abyste nám oznámili, že jste zasnoubeni,“ odtušila správcová.

„Tak je. Jdeme vám to oznámit.“

„A vás na svatbu pozvat,“ dodala Hana.

„Ale největší překvapení způsobili mně,“ zvolal starý setník. „Až to všechno, milostpaní, uslyšíte, toť je vám učiněný román! Člověk by ani neřekl. A já – No, však se přesvědčíte!“

Došlo na vysvětlování a vypravování.

Nejprve „archivář“ potvrdil domněnku správce, nyní důchodního, a Zdeňčinu, že on, Švehla, unesl Hanu, dorozuměv se s ní v parku, a že ji skutečně odvezl na V . . . ské příležitosti, jak se správce domníval.

„Byl to však divný únos,“ doložil. „Nyní se usmívám, ale tenkrát mně nebylo jako šťastnému ženichu. Unášel jsem nevěstu, ale pro divadlo.“

„Považte si to, je to opravdu jako v románu,“ vpadl mu starý setník do řeči, při čemž důchodní na Zdeňku šelmovsky mrkl. „Ona se mně obětuje, aby mně nezkazila radost, aby mně nahradila nějaký ten capart, který jsem za ni, své sestry dceru dal, aby jí macecha nemohla vyčítat, a sama se moří, přemáhá, hraje dvojnásobnou komedii, na divadle i doma, a zatím v srdci stůně. Stůně a mlčí tolik let, a ten pán tu,“ a ukázal na Švehlu, „ten také vzdychá tak dlouho a čeká, až mu nejmilejší řekne: Teď se již hlas, teď jsem se vyrovnala, teď už bude mít strýc dost té divadelní slávy, místo aby hnal na mne útokem a řekl: Starý pane, tak a tak, neosobuj si všechno právo na to hodné děvče, já ti ho neodcizím, ale nesmíš – atd. Rozumíte, to ani jeden ani druhý neřekl.“

„Mlčet umí!“ zvolal důchodník, „mně dobrému příteli svému, také nic neřekl, ani o své lásce, ani o svém únosu.“

„O lásce jsem nemohl, protože jsem nic jistého nevěděl, a když jsem zvěděl, došlo k tomu únosu, a to jsem schválně mlčel a všechno sám vykonal, abych tobě, jakožto svému hostiteli, nějakých nesnází a mrzutostí nezpůsobil. A dále jsem byl poután slovem.“

„Jež jsem na něm vynutila, aby nikdo nezvěděl, co hodlám. A je hrdina,“ dodala Hana blaženě se usmívajíc.

„Ale jak, pane setníku,“ začínala Zdeňka dychtíva zvěděti, jak se ta změna stala.

„Jak jsem na to spiknutí uhodil? Náhodou. Hana neměla ještě v úmyslu se mně vyznat, až asi za rok, ale v tom se roznemohla dosti povážlivě, a v té nemoci došel list tu toho pana hrdiny, ve kterémž ji zapřísahal, aby již neodkládala, a vykládal, že již dost učinila a že strýček, to jako já, bude u nich dobře opatřen, že mne má jistě rád už z dřívějších dob, že mě bude chovat jako svého otce a že mu bude, jako mně, štěstí její rodinné milejší nežli štěstí u divadla. Takovouhle věc!

Já vám nehorázně zaklel, když jsem na to přišel, a pak bych si byl hlavu utrhl. Říkal jsem si pořád, umře-li to děvče, bude to k vůli tobě, ty starý – pro trochu toho tleskotu. Ale když já myslil, že sama po té slávě touží. A ještě více jsem se divil, jak tu svou lásku utajili a že jsem nic nepozoroval. Tak jsem hned sedl a napsal jsem tu nastávajícímu panu synu svému

list a vyčinil jsem mu, jaké že tropil hlouposti, a nemělo-li děvče rozumu, tak že on mohl psát a říci: Pane setníku, tak a tak — Že prý na něm vymohla čestné slovo a hrozila, ozve-li se, vyzradí-li mně to, že ona všechno zapře, že zůstane u divadla. A tak raději čekal.“

Na osamělém dvoře bylo toho dne tuze veselo. Důchodní byl samý žert, samé čtveráctví.

Mladá paní správcová a nevěsta zašly si, když muži besedovali při víně, do zahrady a tam si ostatní pověděly, co za těch pět let se událo. Více ovšem Hana vypravovala. Nyní všechna blažena vzpomínala na přestálé trampoty a zápasy. V hovoru svém přišly také na macechu. Hana pověděla, že k vůli otci byla v rodném domě, ale že strýc zůstal na Radinovském zámku, u švagra Zdeňčina. Polesná štědrostí dceřinou usmířena, přijala Hanu velice laskavě a zašla i pro starého setníka.

„Bylo mně to protivno, ta její náhlá změna a to její jednání,“ vyznala se Hana, „protože jsem viděla, odkud to pochází. Ale chudinka otec byl šťasten a bude mít alespoň pokoj.“

Jak si toho oba snoubenci přáli, slavena svatba jen tichá. Nicméně o svatební hostině všichni hosté se rozjařili, zvláště přičiněním mladého důchodního, jenž také ustavičně pobízel „pana kmotříčka“, starého důchodního, aby ženichovi vypravoval tu svou strašidelnou historii.

„Ale není z archivu ta povídka,“ bránil se a omlouval starý pán, blýskáje vesele očima za velikými okuláry, „a je z devatenáctého století. Rozumíte, je to jen —“

To se již poddával a za chvíli na obveselení všech vypravoval o jednom panu starém, jenž měl od korbele prsty zkřiveny a schromeny, jak pořád korbelové ucho držely a korbel zdvihaly, o tlustém respicientu, jenž pro tloušťku skoro ani neviděl, a když měl co podepsati, musili mu masitá víčka nadzvednouti, jak v Radinovském pivováře spolu strašili, tenkrát, rozumíte, když ještě pan důchodní starý byl tu bezplatným praktikantem.

Smáli se všichni a nejvíce mladý důchodní a starý setník Kozák.

Na povídku z archivu vzpomněla si mladá správce, když druhého dne ráno procházela se s novomanžely starým parkem a když před ní její klučina po stezkách čiperně se proháněl.

„Co ten starý park pamatuje!“ pravila. „Vypravoval jste povídku z archivu, o únosu; sám jste skoro také tak jednal, a máte také povídku z archivu.“

„Jejíž konec se mně samému líbí nejlíp,“ odvětil s úsměvem Švehla. „Ano, mnoho ten park pamatuje, a bude ještě pamatovat, a snad se zase dočká nové povídky z archivu. Lidé jdou a zase přicházejí, pokolení za pokolením; kroj jejich se jinačí, ale vášně a city zůstávají, jediné že se na nich mění, abych řekl, také ten jejich kroj, slova, způsob, jak je každý věk vyjadřuje.“

„Ale poesie jejich zůstává, tu cítí každý věk,“ dodala Hana, zastavujíc se před pavilonem. „Ty nápisy tam básněny před věky, a jak nás dojímalý.“

„A budou dojímat, až nás nebude.“

Zašli do pavilonu, pro mnohé vzpomínky jim milého; zraky jejich upřely se na staré nápisy.

V tom za nimi přišel důchodní se Semencem. Vida, co si prohlízejí, zvolal:

„Abys, příteli, sem také něco připsal.“

Archivář usmáv se odpověděl:

„Teď ještě ne. Jsme ještě všichni mládi. Ale až později, po letech, doufám, že bude možná za nás za všechny napsat verše téhož básníka, jenž napsal také tyto zde.“

Ukázav na pole nástěnné, kdež byly verše Shakespearovy:

„Jak sladce na tom paborečku dřímá —“

„A které jsou ty verše?“ ptaly se mladé ženušky.

„Teď se jim snad zasmějete nebo se pomrzíte:

*„Pojď, madam, ženo sedni vedle mne
a nech svět se točit; my už více nezmládnem —“*

„Ach, to již budeme patřit do archivu!“ smějíc se zvolala Zdeňka, paní správcová.

„Ale bude nám dobře, bude-li nám možná říci:

„Pojď, ženo — a nech svět se točit.“

„Amen!“ doložil s komickou vážností důchodní.

„A budeme vnukům vypravovat povídky z archivu a pěstovat romantiku za kamny, není-liž pravda, milá švagrová?“

„Ano,“ odpověděl za ni archivář, „a vzpomínat, jak se nám vyplnil tento verš.“ Ukázal na řecký nápis, od jehož velikých písmen pan důchodní s hrůzou se odvrátil.